

SEXFOSTRAN

Om etnosexuella föreställningar och glappet
mellan teori och praktik

Illustration: Nike Lundgren

Centrum för Genusvetenskap

GNV300 dk3

VT 2007

Sofia Söderberg

840210-0260

Handledare: Diana Mulinari

Abstract

This essay's main purpose is to show how "sex is racialized and how race is sexualized" (Nagel 2003) from queer-theoretical and postcolonial perspectives in a Swedish, official welfare document. The analysis illuminates how constructions of the categories sex, gender and ethnicity are inseparable in representations that aim to advocate sexual health in Malmö city. The method is genealogical and inspired by Foucauldian theory. The historical context, in which perceptions of sexual health and welfare needs were constructed, is described in a historical narrative in the essay. Such a background view aims to guide the reader into the local perspective in which the study takes place.

Keywords: sexuality, ethnicity, gender, ethnosexuality, culture, Malmö, welfare, municipality, female circumcision

Studiens huvudsakliga syfte är att visa hur "sex är rasialiserat och ras är sexualiserat" (Nagel 2003) utifrån queerteoretiska och postkoloniala perspektiv i ett svenskt, offentligt välfärdsdokument. Analysen klarlägger hur konstruktioner av kategorierna sexualitet, genus och etnicitet är oskiljbara i framställningar som förespråkar sexuell hälsa i Malmö stad. Metoden är genealogisk och inspirerad av foucauldiansk teori. Den historiska kontext där uppfattningar om sexuell hälsa och välfärdsbehov konstruerades beskrivs i en historisk bakgrund i uppsatsen. En sådan bakgrundsöversikt syftar till att vägleda läsaren till att få förståelse för de lokala utgångspunkter som präglat studiens och materialets tillkomst.

Nyckelord: sexualitet, etnicitet, genus, etnosexualitet, kultur, Malmö, välfärd, kommun, kvinnlig omskärelse.

1. Innehållsförteckning

1.	Innehållsförteckning	<i>sid. 3</i>
2.	Inledning	<i>sid. 4</i>
3.	Disposition	<i>sid. 5</i>
4.	Syfte och problemformulering	<i>sid. 7</i>
5.	Frågeställningar	<i>sid. 7</i>
6.	Material och avgränsningar	<i>sid. 8</i>
7.	Metodologi	<i>sid. 11</i>
8.	Teoretiska utgångspunkter	<i>sid. 13</i>
8.1.	Inledning	<i>sid. 13</i>
8.2.	Queera praktiker och sexualteori	<i>sid. 14</i>
8.3.	Den postkoloniala handlingskraften och kulturers inneboende föränderlighet	<i>sid. 15</i>
8.4.	Etnicitet som paraplybegrepp och sexualitetens sparringpartner	<i>sid. 17</i>
8.5.	”Över-” och ”undermänniskor”: hur ras inkluderar klass	<i>sid. 18</i>
9.	Tidigare forskning	<i>sid. 20</i>
9.1.	Heterosexualitets- och etnicitetskonstruktioner i 1800-talets sexhandböcker	<i>sid. 20</i>
9.2.	Vem sexualundervisas?	<i>sid. 22</i>
9.3.	Sexualitet och etnicitet i Malmö	<i>sid. 22</i>
10.	Bakgrund	<i>sid. 24</i>
10.1.	Den sexuella svenskheten	<i>sid. 24</i>
10.2.	Sex i folkhemmet	<i>sid. 24</i>
10.3.	Sexualupplysning som välfärdsprojekt	<i>sid. 26</i>
11.	Analys	<i>sid. 29</i>
11.1.	Preprogram	<i>sid. 29</i>
11.2.	Program	<i>sid. 34</i>
11.3.	Postprogram	<i>sid. 38</i>
11.4.	Reflektion	<i>sid. 41</i>
12.	Sammanfattande diskussion	<i>sid. 43</i>
13.	Referenser	<i>sid. 45</i>

2. Inledning

Jag blev gräsligt irriterad på TV-profilen, tillika språkvetaren Fredrik Lindström när jag slog på TV:n en kväll under hösten 2006. Min irritation berodde på att jag tyckte att hans program, "Världens modernaste land", hade tagit de fyndigt smygpatiotiska jantelagsklyschorna till en ny nivå där självdistansen, som alltid brustit, helt utelämnats. Höstkvällen bjöd på episoden som berättade om hur det kom sig att "Världens modernaste land", Sverige, hyser dem som påstås vara världens kanske mest sexualliberala medborgare. Lindström tar sig an myten om den "svenska" frigjorda sexualiteten och förklarar, med hjälp av en "expertpanel", att den är ett resultat av ökad jämställdhet och av att sexualundervisning i skolan infördes redan 1955. Lindström var varken banbrytande eller kontroversiell som förklarade sexuell tolerans med en positiv jämställdhetsutveckling. Det förutsätts ofta att "svenskens" liberala hållning till sexualitet är ett resultat av ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. Om detta vittnar bland annat boken *Hela livet – 50 år med sex- och samlevnadsundervisning* (2005), utgiven av Myndigheten för Skolutveckling, Don Kulicks artikel "400000 perversa svenskar" (2005) i antologin *Queersverige* och Lena Lennerheds avhandling *Frihet att njuta* (1994).

Det finns alltså en vitt spridd uppfattning om en direkt koppling mellan svensk jämställdhet och en svensk, sexualliberal hållning. Uppfattningen är problematisk av flera anledningar. För det första är det svårt att definiera vad jämställdhet är och därför att avgöra om det "är jämställt" i Sverige. För det andra är det svårt att prata om vad en jämlik till sexualitet är, eftersom det varken finns en gängse definition av vad sexualitet och sexuella handlingar är. För det tredje talas det om en specifik "svenskhet" som innebär en viss hållning till sexualitet. "Svenskhetens" definition och vad som betraktas som ickesvensk sexualitet finns varken förklarad eller problematiserad. Det enda som faktiskt blir tydligt, i Lindströms program såväl som i andra sammanhang där uppfattningen framställs, är att det är helt acceptabelt att se kopplingar mellan "svenskhet", en "upplyst" och "liberal" inställning till sexualitet och ett generellt jämställdhetsprojekt. I studien som följer ämnar jag undersöka om, och hur dessa kopplingar kan göras.

3. Disposition

I 2. *Inledning* förklarar jag varifrån jag fick idén att skriva om sexualitet i förhållande till etnicitet. Därefter följer en problemformulering, där jag nämner vilka frågor jag ställde innan jag visste mer om fältet och varför jag tycker att min uppsats behövs. Utifrån problemformuleringen definieras två syften; ett övergripande primärt och ett specifikt sekundärt. Mitt primära syfte är att visa hur sexualitet och etnicitet konstituerar varandra, eller hur ”sexualitet rasifieras” och hur ”ras sexualiseras”, med hjälp av postkoloniala och queerteoretiska verktyg. Det sekundära syftet är att analysera om en önskvärd, ”svensk” sexualitet framställs som självklar i förhållande till kontrasterande avvikelser i en textframställning. Syfte nummer två är en tillspetsad variant av syfte nummer ett, vars formulering är anpassad efter mitt material och min metodologi.

I 6. *Material och avgränsning* berättar jag först hur jag funnit materialet, vem som möjliggjort det och kort om materialets innehåll, bakgrund och tillkomst. Där förklarar jag hur jag har tänkt när jag valt vilka delar av texterna som ska analyseras och hur dess innehåll kan kopplas till varandra. En närmare beskrivning av hur jag ska gå till väga i min analys finns i 7. *Metodologi* som tar upp epistemologiska ställningstaganden och anger vilken metod jag valt för min analys. Valet av den Foucaulthärledda, genealogiska metoden motiveras med en epistemologisk ståndpunkt.

Nästa avsnitt inleds med ett stycke som vidareutvecklar mina teoretiska resonemang och min positionering. Min positionering innehåller en diskussion om klyftan mellan teori och praktik i förhållande till skillnader och likheter mellan fälten queer och postkolonialism. Avsnittet heter just 8. *Teoretisk utgångspunkt* och syftar till att ange var jag ställer mig teoretiskt, vilka teoretiska verktyg jag kommer att använda i min analys och varför de är relevanta i sammanhanget.

Först behandlas ”queera” teorier om sexualitet, kropp och normativitet. Sexualitet definieras genom föreställningar om genus och kropp. De queera teorierna om sexualitet kopplas även till en poststrukturell idétradition där kunskap genererar makt genom språk, och därmed även till mina metodologiska ställningstaganden. Därefter ger jag mig in på det postkoloniala fältet där jag definierar av postkolonialism, etnicitet, kultur och nationalitet. Sist men inte minst definieras begreppet ”etnosexualitet”, ett begrepp som används för att visa hur sexualitet rasifieras och hur ras sexualiseras, då etniska gränser utmanas genom sexuell

provokation. Forskning som influerat studien och som på ett eller annat sätt befinner sig inom samma område får utrymme i *9. Tidigare forskning*.

I *10. Bakgrund* placeras materialet och studien i en historisk kontext. Avsnittet ger en kort historisk överblick över en svensk sexualundervisningstradition. Det innefattar även en kort problematisering av ett projekts uppbyggnad och en diskussion om vad ett projekt är i förhållande till ett program

11. Analys tar sig an de olika textstyckena för sig i kronologisk ordning. Jag belyser hur texten uttalat framställer "svensk" sexuellt beteende som givet och självklart i förhållande till hur avvikande sexuellt beteende kopplas till "osvenskhet", i termer av etnicitet, kultur och nationalitet. Här aktiveras teoriavsnittets definitioner och teoretiska ställningstaganden tillsammans med metodologiavsnittets tillvägagångssätt; de ger mig redskapen jag behöver för att besvara min frågeställning. Studien avslutas med en kort reflektion i avsnittet *12. Sammanfattande diskussion*.

4. Syfte och problemformulering

Mitt primära syfte är teoretiskt präglad. Jag inspireras av queerteorier som behandlar sexualitet och av postkoloniala teorier som behandlar etnicitet. De teoretiska fältens kritiska ståndpunkter är subversiva, innovativa och inte helt olika varandra. Därför saknar jag studier som tar sig an båda två; studier som talar om sexualitet utifrån ett queerperspektiv, men som inte gör avkall på den postkoloniala ståndpunkten och studier som talar om etnicitet utifrån ett postkolonialt perspektiv, men som inte gör avkall på den queerteoretiska punkten. Mitt övergripande syfte är att visa sexualitet och etnicitet konstituerar varandra, eller hur "sexualitet rasifieras" och hur "ras sexualiseras", som Joane Nagel (2003) skulle skriva.

Det sekundära syftet är att analysera om en önskvärd, "svensk" sexualitet framställs som självklar i förhållande till kontrasterande avvikelser i en textframställning. Det ger en fingervisning om hur mitt teoretiska syfte ska operationaliseras i ett praktiskt sammanhang.

Subjektet för min studie är att belysa hur den "normala", hälsosamma, önskvärda sexualiteten normaliseras och avgränsas i talet om sexuell hälsa i materialet jag analyserar. På det här sättet vill jag alltså visa hur sexualitet rasifieras och hur ras sexualiseras i textframställningar som är kopplade till det kommunala välfärdsprojektet "Sexuell hälsa – Program för Malmö stad".

5. Frågeställningar

- Hur framställs, och normaliseras ett hälsosamt "svenskt" sexuellt beteende i förhållande till ett ohälsosamt "osvenskt" sexuellt beteende?
- Hur konstrueras en sexuell genealogi genom tal om hälsosam sexualitet i termer av etnicitet, kön och sexuell läggning i "Sexuell hälsa – Program för Malmö stad"?

6. Material och avgränsningar

I Malmö stad antogs ett dokument som definierar innehållet för projektet ”Sexuell hälsa – Program för Malmö stad” av kommunfullmäktige den 29 april 1999. Det är ett program som arbetats fram av en arbetsgrupp ledd av Stadskontoret, Vårhjälp- och Folkhälsoenheten och som riktar sig till verksamheter inom den kommunala sektorn, som till exempel skolan, fritidsverksamheten och socialtjänsten. Programmets syften och innehåll är att definiera vad sexuell hälsa är, oftast enligt definitioner från Folkhälsoinstitutet och Världshälsoorganisationen (WHO), och hur den främjas på olika områden. Det är till valda delar av materialet som ingår i det här projektet som jag tänker ställa mina frågor, eftersom det direkt eller indirekt, framställer vad som är sexuellt hälsosamt och vilka sexuella beteenden som anses riskfyllda. Det är genom framställandet av dessa motbilder som jag vill göra en analys för att se hur konstruktioner etnicitet, sexualitet och kön kopplas till hälsosamt, önskvärt och ” normalt ” sexuellt beteende i förhållande till en motsats.

Min första kontakt med materialet som analyseras var via Internet, rättare sagt via Malmö Stads hemsida.¹ Där fann jag även kontaktuppgifter till programmets ansvariga. Den 21:a mars 2007 gav programmets projektledare, Mats Sundbeck, mig en kort, muntlig beskrivning av programmets bakgrund och karaktär under ett möte i Malmö Stadshus. Jag klargjorde mina syften och min uppsatsidé, Mats Sundbeck verkade positivt inställd och var hjälpsam. Därefter fick jag rota i gamla pärmar, vilka främst innehöll korrespondens mellan de kommunala, statliga och ideella verksamheter som varit inblandade i programmets utformning och olika verksamheter. Materialet dominerades av beslut kring och ansökningar om ”HIV-pengar”, det vill säga den statliga subventionering som fanns, och fortfarande finns, att tillgå för att finansiera olika typer av STD/HIV-motverkande projekt. De generella smittskyddsmotiven bakom ”Sexuell hälsa” har gjort att Malmö stad tillgått en del av de statliga ”HIV-pengarna”, (en bidragspott som staten öronmärkt för HIV/AIDS-motverkande initiativ, för mer information, se ”Sexuell hälsa” bakgrundsbeskrivning) och dessa har alltså fungerat som möjlig finansiering för lokala projekt som syftar på delar av programmets målformuleringar.

I pärmarna fanns även ansökningsformulär och beslutsdokument för dem som velat ta del av det statsbidrag som programmet tillhandahållit. Dokumenten följer Socialstyrelsens mall för ansökan om statsbidrag och innehåller därför en del kortfattade projektbeskrivningar som

¹<http://www.malmo.se/miljohalsa/folkhalsa/sexuellhalsa/programmetsexuellhalsa.4.54d631d510e368fc3bd80007120.html>

givit mig insikt i vad som faktiskt utförts inom ramarna för ”Sexuell hälsa – Program för Malmö stad”. Detta är intressant, eftersom det indikerar vilka föreställningar som styr uppfattningar om var problemen finns och hur programmets beslutsfattare valt att åtgärda dessa. Det finns ingen möjlighet att gå igenom alla projekt som finansierats av de så kallade ”HIV-pengarna”, och det är inte heller intressant för mig, eftersom min studie inte är en utvärdering av programmet, utan en analys av en genealogi i ett material som jag enväldigt väljer och tolkar. Att ”HIV-pengarna” spelat en viktig roll för programmets innehåll och målsättningar har varit viktigt att ha i åtanke under en analys av materialets framställningar.

Det åtta år gamla programmet har hunnit omfatta en hel del delmål och aktiviteter. Eftersom utrymmet är begränsat har jag varit tvungen att avgränsa mig redan i inledningsskedet. På Malmö stads hemsida på Internet finns ett övergripande styrdokument för ”Program för Sexuell hälsa i Malmö stad” från 1999, då programmet antogs i Malmö kommunfullmäktige, och även en del länkar till åstadkommanden och målsättningar som programmet formulerat. Efter att ha tagit del av materialet upptäckte jag en koppling mellan flera olika dokument: alla talar om sexuell hälsa i förhållande till etnicitet. Upptäckten fick mig att besluta att min analys ska vara tredelad, då formuleringar ur tre olika texter som anknyter till varandra ska analyseras. Beslutet har gjort att det valda materialet innehåller:

- Valda delar ur protokollet från kommunstyrelsens sammanträde, då det beslutades att programmet skulle antas.
- Valda delar av programmet formuleringar.
- Valda delar ur en finansieringsansökan från den kommunala verksamheten ”Fritid Malmö” för ett tolv månadersprojekt vid namn ”Sex- och samlevnadsprojekt för ungdomar med invandrarbakgrund”. Budgeteringen skulle gälla från 1999-2000, projektet anknyter dock till föregående års finansiering av samma projekt. Finansieringen kommer från statliga hiv/aids-medel genom Vårdförhållanden och folkhälsoenheten, Malmö stad. Dess verksamhet och motiv skall alltså ligga inom ramarna för den verksamhet och de mål som ”Sexuell hälsa – Program för Malmö stad” innefattar, och de skall av den anledningen vara berättigade att ta del statliga hiv/aids-medel som Vårdförhållanden och folkhälsoenheten förfogar över.

I alla dessa typer av dokument framställs tolkningar av vad programmets formuleringar syftar till, en föregående tolkning, en officiell och auktoriserad tolkning, och en efterkommande tolkning. Av respekt för politikernas integritet och med tanke på att analysen undersöker textframställningarna, inte debattörernas motiv, har personnamn ersatts med ”Skånepartist X”, ”Miljöpartist Y” och ”Socialdemokrat Z”. För trots att ”Sexuell hälsa – Program för Malmö

stad” är offentligt och att alla dem som är involverade kan hållas ansvariga för formuleringar och ageranden, finns det inget konstruktivt som kommer av att hänga ut enskilda människor i en studie som inte anser att kunskapsbärande subjekt har essentiella egenskaper eller statistiska beteenden.

7. Metodologi

Jag sällar mig till dem som menar att en metod för operationaliseringen av studiens frågeställningar inte går att frikoppla från forskarens ståndpunkt. Forskarens ståndpunkt återspeglas i val av teoretisk utgångspunkt och tillvägagångssätt; alltså vilka metodologiska ställningstagande som påverkar studiens upplägg och resultat. Det är orsaken till min reflexiva och uttalade närvaro i studiens alla delar. Det är också därför jag finner Michel Foucaults genealogiska metod lämplig för projektet som jag ämnar utföra, eftersom metoden reflekterar studiens teoretiska utgångspunkter och forskarens ställningstaganden. Jag uppfattar den genealogiska metoden som en kartläggning av de inomdiskursiva maktmekanismerna i ett särskilt fall. Foucaults genealogiska projekt kan, mycket förenklat, beskrivas som en undersökning av hur olika diskursiva praktiker konstituerar "icke-naturliga" objekt så att de framstår som "objekt för speciella former av vetande". (Beronius 1991:70) I de andra delarna av studien går jag lite närmare in på vad de olika begreppen i Foucaults teori- och metodarsenal betyder.

I Laskars (2005) avhandling "Ett bidrag till heterosexualitetens historia" tillämpar hon den genealogiska metoden på ett sätt som överensstämmer med mitt material, min frågeställning och mina teoretiska utgångspunkter. Min studie är feministisk i bemärkelsen att den syftar till att producera kunskap som kan vara användbar i motverkandet av marginaliserade gruppers underordning. Jag är ytterst medveten om problematiken med att tala om vilka kategorier som är underordnade respektive överordnade, då frågan om vem som är till exempel "kvinna", "man", "invandrare", "homosexuell", med mera, måste ställas. Kategorierna är varken stabila eller universella, utan snarare föränderliga och kontextbundna.

Jag menar att användandet av en enda maktanalys inte räcker till i en feministisk analys. Precis som Laskar anser jag att det orsakas av att det är omöjligt att se åtskillnad på grund av kön som mer grundläggande än åtskillnad på grund av etnicitet, sexualitet eller klass, eftersom det skulle förutsätta att det finns kön som inte tillhör en etnisk kategori, en klass och en sexualitet. Det går helt enkelt inte att föreställa sig en människas könstillhörighet utan att samtidigt föreställa sig dennes etnicitet, klasstillhörighet och sexualitet. (Laskar 2005:17f och 22) Det genealogiska i Laskars metod kännetecknas av en kritisk hållning, och att hon försöker visa vilka processer som kontinuerligt bidrar till att något framstår som givet. Eftersom den genealogiska metoden fungerar tillsammans med en viss uppfattning om vad makt är, motiverar Laskar sitt metod- och teorival med att hon, likt Foucault, ser makt som

något som ”distribueras i horisontella nätverk”, något som jag tolkar som en direkt hänvisning Michel Foucaults definition.(Laskar 2005:19f)

Mitt tillämpande av Laskars modifierade genealogiska metod kommer att lägga stor vikt vid att jag inte tror att det finns ”en verklighet” bakom det diskursiva framställandet. För mig är det kärnan i konstruktivistiska teorier och metoder; jag är ute efter maktmekanismer i själva framställandet av kategorier i det analyserade materialets formuleringar. Det går alltså inte att göra om min studie på ett annat motsvarande material i ett annat sammanhang, mina slutsatser och tillvägagångssätt är alltid anpassade efter kontexten och situationen, därför kommer även studiens resultat vara det.

Sist, men inte minst, följer några korta ord om varför just jag gör den här studien. Att jag ger mig på offentligt material är igen slump. Statsvetenskapliga studier och ett generellt intresse för demokratiprocesser förde tidigt uppsatsspånet till den offentliga sektorn.

För att kunna finna och förstå materialet krävs någorlunda insikt i beslutandeprocesser och förståelse för myndigheters uppbyggnad. Insikterna om materialets ursprung och struktur möjliggjorde idén om hur materialet skulle väljas, avgränsas och ordnas.

Materialet är, som ovan nämnt, ordnat i tre delar, som struktureras och analyseras i kronologisk ordning. Tillvägagångssättet reflekterar mina kunskaper om den offentliga processen, men även mina funderingar kring klyftan mellan teori och praktik, som utvecklas mer i avsnittet ”Teoretiska utgångspunkter”.

Det kronologiska inslaget i analysstrukturen syftar till att belysa hur problematiskt det är att bortse från en lineär tidsuppfattning i ett praktiskt sammanhang. Avsikten är att problematisera och klarlägga klyftan mellan teori och praktik. Att föredra undersökningar av skillnader i rum snarare än i värderad tid låter väldigt bra ur ett kritiskt och postkolonialt perspektiv, men är det möjligt i en praktisk kunskapsproduktion? För att visa hur den sexuella svenskhetens genealogi konstrueras följer jag en lineär ordning; även ord, i det här fallet i form av ett språkligt utfärdat beslut följer en lineär tidsuppfattning. Ord blir till ord som blir till ord, och som i sista fall kan bli till handling; oftast i form av ord. Analysens delar benämns därför ”pre-/post-program”, det är ett sätt att accentuera den lineära tidsuppfattningens relevans i sammanhanget. Det är också ett sätt att synliggöra dess problematik och faktumet att den, trots allt, är ofrånkomlig i en studie av det här slaget.

8. Teoretiska utgångspunkter

8.1 Inledning

Under uppsatsarbetets gång har min tankeprocess stött på ett flertal frågeställningar som handlar om motsättningar och även likheter mellan teori och praktik inom en rad olika områden. Med detta menar jag alltså att jag ofta varit tvungen att fråga mig vad som är möjligt att göra när någon på ett eller annat sätt vill låta en teoretisk slutsats/ståndpunkt styra en praktisk handling. För människor som arbetar praktiskt, men har teoretiskt orienterade syften, kan det förmodligen ofta kännas som att ”ändan alltid är bak, hur jag än vänder mig”, eftersom praktiken oftast tvingar aktören att kompromissa med teorin. Vilken metod som än föredras, är det alltid någon eller något som utelämnas. När praktiskt arbete ska genomföras blir det tydligare än någonsin att det inte går att undfly sin maktposition. Någon kommer förmodligen alltid hävda att effektivitet går före demokratiprocesser. Men beslut som byggs på mottot ”själv är bäste smed”, utan tänka på att det ”bäste” med smeden var en helt subjektiv uppfattning, tenderar att bli effektiva på andras bekostnad.

Därför är det lika bra att positionera sig på en gång. Min teoretiska bakgrund är en mycket viktig, för att inte säga den viktigaste, delen i min positionering i den här uppsatsen.

Min frågeställning och mitt ämnesval handlar om att se kopplingar mellan sexualitet och etnicitet, och härstammar från mina funderingar kring gemensamma nämnare mellan de teoretiska fälten queer och postkolonialism. Fälten har gemensamma nämnare, bland annat dess kritiska analyser av hur normativitet konstrueras i förhållande till avvikelser. Både queera och postkoloniala analyser visar hur kategorier som framställs som normala, självklara och önskvärda alltid måste förhålla sig till kategorier som är avvikande, stigmatiserade och marginaliserade. På det här sättet genereras makt mellan kategorier, det är en analys som jag tycker att queer och postkolonial teori delar.

Vad är det då som gör att postkoloniala queeranalyser lyser med sin frånvaro? Enligt min mening finns det ett visst område som medför antagonism, ett ämne som rent av medför en djup klyfta mellan de teoretiska fälten. Så fort sexualiteten kommer på tal försvåras samtalet mellan queera och postkoloniala teoretiker. Då får queerteoretikerna extremt svårt att tala om etnicitet och de postkoloniala vill inte ta i heteronormativitet med tång ens. Så vad bör göras?

Jag tänker naturligtvis inte ge vika för clasher och antagonism, min uppsats är ett uppriktigt försök att visa hur queer och postkolonialism kan fungera och kanske till och med komplettera varandra i en analys. Antagonism skrämmer inte mig, antagonism provocerar mig snarare till att vilja mer än tidigare. Det ger mig känslan av att vara något på spåren, eftersom jag håller med Paulina de Los Reyes i artikeln "Det problematiska systemskapet" (Red. De los Reyes, Molina, Mulinari 2005), där hon skrev att antagonism inte alltid leder till problem, utan i vissa fall även till framsteg och utveckling.

Jag har en emancipatorisk inställning till forskning och teoretisering. Därför anser jag att ståndpunkter existerar för att få reaktioner, till och med för att motsägas. Hur ska de annars kunna slipas till knivskarpa verktyg som faktiskt tar oss någonstans? I följande avsnitt kommer jag att definiera begrepp och redogöra för innehållet i de teorier som har inspirerat mig och som har försett mig med teoretiska verktyg för min analys.

8.2 Queera praktiker och sexualteori

Judith Butler betraktas många gånger som queerbegreppets myntare. Jag tycker att queerbegreppet är svårt, delvis eftersom det har en mycket flytande definition och delvis eftersom det befinner sig på en mycket hög teoretisk/abstrakt nivå. Det som intresserar mig är hur Butler lyckas koppla frågor om den materiella kroppen – och det materiella könet - till det performativa i genuskonstruktioner. Hon vill motbevisa att det skulle finnas kroppsliga kön som differentieras från varandra rent materiellt och påstår att uppfattningar om kroppsligt kön (fritt översatt från engelskans "sex") är formade och utstakade av diskursiva praktiker. (Butler 1993:1ff)

Performativitetsbegreppet handlar om hur genus blir till genom upprepning. Inte genom en aktiv, medveten härmning av ett föregående original, utan genus "görs" genom påverkan av sitt eget och andras "görande" av genus. En bra liknelse är att se genusets "görande" som konstruktionen av en kopia utan förlaga. Genus, det vill säga den svenska versionen av den socialkonstruktivistiska benämningen av kön, blir till genom sitt "görande". (Butler 1993:121-124) Könet är inte stabilt, utan en idealkonstruktion som materialiserats med tiden och genom normativa praktiker. Sexualitet fungerar liknande; det är inte en fast kroppskonstruktion, uppfattningar om kroppen som fysisk, sexuell aktör, är en effekt av instabila och av normen reglerade praktiker. Praktikerna konstruerar och avgränsar en norm; normal könstillhörighet, normal sexualitet och normal kropp, genom avvikelser. Avvikelsena blir en integrerad

del i normen, eftersom de ringar in vad normen är och vad den inte är. Normen fungerar alltså binärt, vilket gör att den genererar makt mellan en överordnad norm och en underordnad avvikelser. (Butler 1993:167)

I den här studien är det inte främst sexualitet i betydelsen "identitet" som ska analyseras. Med sexualitet i betydelsen "identitet" syftar jag på uppfattningar om att olika sexuella praktiker leder till kategoriseringar där en sexuell praktik blir synonym med en sexuell kategori, så som "heterosexuell", "homosexuell", "bisexuell", "asexuell", och så vidare. Istället analyseras praktiken i sig. Vad är "sexet" och hur stakas det ut i förhållande till vad det inte är?

Idéhistorikern Michel Foucault visade att det instruerande talet om vad som fick och inte fick göras sexuellt konstituerade innehåll i en sexuell diskurs historiskt. Praktiken har alltså definierat kunskapen om det "sexuella" innehåll. (Foucault 1976)

Butler och Foucaults bidrag till sexualteori har försett mig med en diskursiv förståelse för vad sexuella praktiker är och en koppling mellan sexualitet och performativa genuskonstruktioner.

Om det inte går att få förståelse för sexualitet utan att samtidigt få förståelse för genus, borde detta innebära att fler kategorier alltid är närvarande i samma varseblivning, konstaterar Butler. I förståelsen för genus, sexualitet finns även kategorin "ras" inneboende, eftersom ett subjekt aldrig kan vara "könat", utan att vara "sexualiserat", eller "sexualiserat" utan att vara "rasifierat". Butler konstaterar att kategorierna alltid korsar och konstituerar varandra. (Butler 1993)

8.3 Den postkoloniala handlingskraften och kulturers inneboende föränderlighet

När jag pratar om etnicitet, i det här fallet "svenskhet" i förhållande till "osvenskhet", kommer jag hämta mina begrepp från postkolonial teori. Själva begreppet postkolonialism definieras "genom negation"; jag visar vad jag tycker att postkolonialism är genom att redogöra för relevant kritik mot termen postkolonialism och i förlängningen även mot det postkoloniala fältet i sig.

Anne McClintock (1995) anser att det är problematiskt att postkolonialism innefattar en kritik mot en lineär tidsuppfattning, när själva termen grundar sig på att det finns ett före, medan och efter (pre/post/colonial). Postkolonialister vill tala om skillnader i rum i en kontext där det är normalt att tala "skillnader över tid" i värderande termer. Eftersom skillnad över tid

definieras som ”utveckling”, från bättre till sämre, framställs allt och alla som inte följer samma tidsbundna förändringsmönster som utvecklade och oupplysta. Postkolonialismens förespråkare kritiserar normativa uppfattningar om hur kunskapsproduktion ska gå till. De menar att de normativa uppfattningarna blundar för att skillnader i rum motsäger en objektiv uppfattning om att skillnader i tid skulle kunna likställas med utveckling. McClintock (1995) visar hur termen postkolonialism *i sig* är helt beroende av sambandet mellan tid och utveckling, som den säger sig vilja kritisera och motverka. (McClintock 1995:10)

Utifrån en inledande kritik av postkolonialism går McClintock (1995) vidare för att, trots svidande självkritik, analysera olika sorters empiri med ett postkolonialt angreppssätt. Empirianalysen visar bland annat på en historisk koppling mellan kolonialism och sexualitet i koloniserarens beskrivningar av ”det nya landet”. I texten framkommer att de koloniserade i många fall sexualiserades av koloniserare, då det fanns starka språkliga kopplingar mellan kolonial och sexuell erövring. Exotistiska uppfattningar om ”de andra” som perverterade vildar stärkte koloniserarens bild av sig själva som ”normala” och civiliserade människor i en kolonial kontext. (McClintock 1995:22)

Även den övriga delen av min postkoloniala utgångspunkt kommer att anlägga ett självkritiskt perspektiv; Uma Narayan (1997) problematiserar föreställningar om kopplingar mellan en handlingskraftig, feministisk analys av sin tillvaro och en västerländsk livsstil. Hon talar om alternativa feministiska analyser, som snarare är resultat av sin kontext än av västerländska influenser. (Narayan 1997:6ff)

”Kulturer” är, enligt Narayan, något som är betydligt mer komplicerat än de kategorier som framställs i analyser där emancipatoriska krafter i tredje världen reduceras till effekter av västerlandets kulturella påverkan. I flera fall har analyser av representationer av tredje världen endast fungerat som en spegel av hur ”Västerlandet” representerats i ”den andra” kulturen. ”Den andra” kulturens variationer, aktörer och egna tolkningar av västerländska representationer har helt utelämnats. (Narayan 1997:138ff)

Narayan vill alltså vrida förutfattade kulturmeningar ur led och visa att de inte är fasta, utan att moderniteter, nymodigheter och motstånd kan uppstå ur olika kontexter och i olika sammanhang. Men hur kan kultur definieras?

Kultur är först och främst en praktik. Den fungerar som symboliska konstruktioner av förflutna situationer i en social grupps erfarenheter. Kulturen är förkroppsligandet av en grupps historia. Eftersom gruppens historier om olika delar av samhället skiljer sig på viktiga sätt, är deras ”kulturer” olika, men korresponderar med varandra. Vidare är gruppens historier ofrånkomligen länkade till samhällets materiella befinnande, vilket gör att kulturer är präglade

av olika sociala och ekonomiska tillstånd vid olika tillfällen i historien. Kulturer är aldrig statiska; dess uppkomst är avhängig av historiens gång. Det är därför den kulturella reproduktionsprocessen i sig är en kulturell förändringsprocess. Vid vilken varje given tidpunkt innebos en kultur av särskilda kulturella institutioner, men på grund av praktikens föränderliga upprepningar och avvísningar kommer dess vardagliga interageranden och dess rituella praktiker att välja, förändra och modifiera dess institutioner (Brah 1996:18)

8.4 Etnicitet som paraplybegrepp och sexualitetens sparringpartner

För att få förståelse för hur etnicitet och sexualitet skapas och fungerar i kombination med varandra, kan det vara lämpligt att se etniska och sexuella kategoriseringar som konstruktioner av gränser och konventioner.

Etnicitet kan definieras som ett paraplybegrepp som bland annat innefattar nationalitet och ras. Rasbegreppet har traditionellt fokuserat på uppfattningar om ”synbara” etniska tillhörigheter, som hudfärg och dylikt. Historiskt har ras dock även handlat om faktorer som inkluderat vissa och exkluderat andra ur grupperingar, faktorer som religion och språk. Nationalismbegreppet centrerar sig på hur en särskild sorts identitet är kopplad till en statsapparat eller en självständig, politisk rörelse. Den nationella identiteten grundar sig på föreställningar om kulturell särställning, en unik gemensam historia och etnisk homogenitet inom gruppen. Ras och nationalitet skiljer sig i sina mekanismer, men är i själva verket två varianter av fenomenet etnicitet. (Nagel 2003:6f)

Etniska konventioner kan ses som en uppsättning rörliga gränser som korsar befolkningar, delar in folk i olika kategorier vid olika tillfällen i ständigt föränderliga konstellationer. Sexualitet fungerar liknande, då sexuella konventioner också fungerar som en uppsättning rörliga gränser som korsar befolkningar, delar in folk i olika kategorier vid olika tillfällen i ständigt föränderliga konstellationer. Skillnaden är att sexuella konventioner grundar sig på uppfattningar om skilda sexuella praktiker, medan etniska konventioner grundar sig på uppfattningar om religion, språk, kultur, nation, hudfärg, med mera. (Nagel 2003:44ff)

De sexuella och de etniska konventionerna kan styrka och utvidga varandra. Etniskt präglade återgivningar av sexuell ”renhet”, risker, begär, lustar och perversion är en del av den performativa konstruktionen av sexuell respektabilitet i förhållande till beryktbarhet, av sexuell norm i förhållande till avvikelse. Rasifierat, etniskt, eller nationalistiskt försvar av

sexuell heder och renhet inom gruppen stärker etniska konventioner och disciplinerar gruppens medlemmar till att hålla sig inom givna etniska gränser. (Nagel 2003:55)

Med analysen av sexuella respektive etniska gränser i åtanke blir begreppet ”etnosexualitet” lättare att förstå. Etnosexualitet är alltså de intersektioner då sexuella och etniska konventioner förstärker och reproducerar varandra. Joane Nagel (2003) visar hur det kan fungera när sexuell provokation används för att utmana eller förstärka etniska gränser i olika sammanhang. Även om situationen är den motsatta; att etnisk provokation används för att utmana eller förstärka sexuella gränser fungerar mekanismerna simultant, då en sexuell avvikelse kan resultera i etniska motsättningar och vice versa. Kopplingarna är många gånger uppenbara och framstår som självklara, eftersom de har en stark historisk förankring i en kolonial kontext. (som nämns ovan.) (Nagel 2003: 255 + 91)

8.5 ”Över- och undermänniskor”; hur ras inkluderar klass

I en studie som intresserar sig för sexualitet i förhållande till etnicitet kan det tyckas irrelevant att inkludera en teoretisering av kategorin ”klass”. Redogörelserna nedan motsatsen, eftersom klasskonstruktioner konstituerar etnicitetskonstruktioner och vice versa.

Framställningar av klasser innefattar en binär kategorisering. I en förenklad version av dess marxistiskt definierade binära extremer finns överklass: de som äger kapitalet och som tillskansar sig den större delen av samhällets resurser, och underklass: de som producerar och reproducerar kapitalet och som får dela på den lilla del av samhällets resurser som överklassen inte äger. Korrelationer mellan över- och underklasstillhörighet och rastillhörighet har sitt ursprung i en kolonial kontext där ”avvikande” hudfärg, ursprung, språk, religion, med mera, likställdes med underklass eller slaveri, och det motsatta med överklass och ägande. (Balibar Wallerstein 1997:268ff)

Med historiska argument har det i flera olika sammanhang och på flera olika sätt gjorts försök att länka förståelse för klasser med förståelse för ras. Under perioden 1870- 1945 gjordes försök att framställa antikapitalism som antisemitism, där imaginära ”ansvariga” för antisemitismen i form av proletärer, pekades ut. Detta illustrerar berättelsen om hur de europeiska nationernas strävan efter de kapitalistiska relationernas internationalisering ville stävja en hotande, efterföljande internationalisering av antikapitalismen med anklagelser om att proletärerna skulle vara antisemitismens förespråkare. Trots att motsättningarna egentligen hade ekonomiska motiv framställdes de som en fråga om antisemitism, det vill säga antagonism kring rasföreställningar. (Balibar Wallerstein 1997:263ff) Genom historien är det

inte ovanligt att frågor om ras görs till frågor om ekonomi och tvärtom. I en modern kontext har skepsis gentemot ”invandrare”, som utmålas som en homogen grupp, motiverats av olika, ofta vitt skilda, ekonomiska skäl. Det kan handla om att ”invandrarna” stjälar jobb från de infödda, att de köper upp hus eller att de snyltar på nationalstatens skattepengar. Oavsett om ”invandrarnas” närvaro förser nationen med mer pengar eller med mindre pengar, klumpas argumenten, såväl som de inkräktandes ursprung, ihop till samma, hägrande ekonomiska hot (Ibid.).

9. Tidigare forskning

9.1 Heterosexualitets- och etnicitetskonstruktioner i 1800-talets svenska sexhandböcker

Pia Laskars avhandling ”Ett bidrag till heterosexualitetens historia”, är en undersökning av sexhandböcker från 1800-1920. I undersökningen vill hon veta hur heterosexualitet beskrevs och förklarades i sexhandböckerna, eftersom hon vill studera föreställningar om heterosexualitet som den normala sexualiteten. Utöver detta vill hon idéhistoriskt undersöka om, och hur konstruktionen av normer för sexualitet samverkar med föreställning och normer om kön och därigenom ”ge ett empiriskt bidrag till den feministiska analysen av hur konstruktionen av sexualitet medverkar till isärhållningen av maskulint och feminint kön” (Laskar 2005:9).

Laskar anser att användandet av en enda maktanalys kan bli kontraproduktivt för den feministiska analysen, eftersom ett påstående om att åtskillnad av kön är mer grundläggande än till exempel etnisk åtskillnad skulle förutsätta att det finns kön som inte tillhör någon etnisk kategori. Enligt Laskar är det inte möjligt att tänka sig kön utan att samtidigt tänka i termer av etnicitet när 1800-talets konstruktion av kön ska analyseras, och hennes undersökning av sexhandböcker behöver därför flera fler maktanalyser än en som analyserar ”heterosexuellt begär och samvaro som ett uttryck för en könshierarki där feminint begär är lika med att bli begärd (av överordnad) och maskulint begär är detsamma som att begära (en underordnad)”. (Laskar 2005:17f och 22)

I avhandlingens avslutning kommer Laskar fram till att sexhandböckerna vittnar om att den heterosexuella njutningsideologin genomgick förändringar. En av dessa förändringar innebar att fortplantning skildes från heterosexuell njutning. Laskar menar att sexhandböckerna visar att den här förändringen ingick i den demokratiseringsprocess som ägde rum under samma tidsperiod då sexhandböckerna skrevs, eftersom de vittnar om att en sexuell förening mellan två kön ”diskuterades och omkodades med könspolitiska argument”. Genom att koppla samman olika sociala och ekonomiska kategorier i analysen menar hon att avhandlingens även visar hur den ”heterosexuella njutningsideologins beskrivningar av kön och könade sexuella skillnader” deltog i konstruktionen av etnicitet och klass. (Laskar 2005:346) Detta blir särskilt tydligt när undersökningen visar att heterosexuell interaktion framstår som viktigt när sociala ordningar och befolkningsgruppers relationer reglerades

genom en kategorisering i kön, klass och etnicitet. Detta förstärktes ytterligare i den medicinska kunskapsproduktionen som beskrev samkönad sexualitet, onani och sexuell interaktion mellan olika klasser och etniciteter som skadliga både för individen och samhället.” (Laskar 2005:347ff)

Laskar vill sticka hål på annan forsknings framställning av 1800-talet som en tid då kvinnan förväntades vara sexuellt passiv. I hennes material framkommer istället en bild av hur krav på jämlikhet började förändra det som hon kallar för den heterosexuella njutningsideologin och den heterosexuella samlagsdramaturgin, och det är inom ramarna för dessa förändringar som 1800-talets kvinnor kunde kommunicera kring och förhandla om innehållet i heterosexualiteten. Kvinnor gavs utrymme att säga nej till oönskad sexualitet och avkomma, vilket Laskar menar var nödvändigt för kvinnors rörelser från den privata till den offentliga sfären. Dock konstituerades omkodningarna av två isärhållna köns sexuella förening i förhållande till tabut mot övriga sexuella praktiker, vilket gjorde att tabut mot samkönade sexuella handlingar upprätthölls även när heterosexuell njutning utan fortplantning och onani började accepteras. (Laskar 2005:348)

9.2 Vem sexualundervisas?

I artikeln ”Love in Another country” demonstrerar Anna Bredström (2005) hur konstruktionen av köns-, etnicitets- och sexualitetskategorier samverkar genom att visa hur ”rätt” sexualitet konstrueras inom ramarna för heteronormativitet och en idealiserad ”svenskhet”, som kontrasteras binärt i förhållande till ”invandrare”, i sexualupplysningsbroschyrer som riktar sig till nyanlända invandrare/flyktingar. Hennes analys visar också hur viktig det är att dra en koppling mellan materialets framställningar och vem det är som förväntas läsa materialet. En mästrande, uppfostrande attityd mot en förmodad publik gör att all faktabaserad information om HIV-smitta antingen utelämnas eller drunknar i alla kulturalistiska upplysningar och alla sidor som informerar om hur svenska kvinnor vill bemötas och om hur barnuppfostran går till. (Bredström 2005:531)

I det analyserade materialet finner Bredström att svenskar och invandrare framställs som två motsatta kategorier, permanent separerade genom en kulturell delning. (Utöver detta förutsätts det att dessa grupper byggs på en intern gemensam grund), och som alltid har gemensamma nämnare inom gruppen. Broschyren uttrycker inte vilka dessa invandrare är, de framställs

aldrig som någonting annat än ” en invandrare som pratar om sex och samlevnad i Sverige”. Den uttrycker inte heller vem som definieras som svensk. (Bredström 2005:222)

Vissa kulturer framställs som mer önskvärda än andra genom uppfattningar om normalitet och avvikelser, där vissa värderingar och praktiker associeras med vissa etniciteter och inte med andra. (Bredström 2005:524ff) Ett exempel på hur ”Svenskhet” konstrueras som norm uppstår vid tillfällena då utrymmen reduceras till tid, menar Bredström. Genom historien har invandrare och svenskar placerats på varsin sida av en tidsaxel och jämförts: ” Sverige brukade vara likadant”, ” Förr i världen var folk inte lika öppensinnade i frågorna”, ”Förr i världen var nakenhet lika tabubelagt bland svenskar som det idag är bland invandrare” (Ibid.).

Genom att ställa sig bakom vissa värdegrunder, finns det en möjlighet att den dominant diskursen öppnar sig för invandrare som vill överskrida sin kulturtillhörighet och därigenom ”bli svenskar”. I artikeln exemplifieras detta med skeendet kring det uppmärksammade mordet på Fadime Sahindal. Det framställs i den mediala debatten som ett hedersmord, eftersom Sahindals far ansågs ha mördat sin dotter av kulturellt orienterade ”hedersskäl”. Värderingarna som Fadime Sahindal kämpade för, och som hennes far motsatte sig, inkluderade rätten för en person att välja sin partner och att leva ett mer frigjort liv vad gäller sexualitet och kvinnliga rättigheter. Dessa värderingar framställdes som svenska, och möjliggjorde därför ett kulturellt överskridande för den som ställde sig bakom dem. (Ibid.)

9.3 Sexualitet och etnicitet i Malmö

Sara Johnsdotters (2002) socialantropologiska avhandling ”Created by God” vill skildra en grupp somaliers syn på kvinnlig omskärelse. Detta gör hon genom deltagande observationer, fokusgrupper, intervjuer i en omfattande fältstudie. Hennes avhandling är en reaktion på en allmänmedial debatt kring somalisk könsstympning, som hon menar, och bevisar, är oerhört onyanserad i förhållande till vad representanter för somaliska befolkningsgrupper faktiskt säger om kvinnlig omskärelse. Johnsdotters avhandling gör en koppling mellan sexualitet och etnicitet. Ett av de mest talande vittnesmålen som visar just den här kopplingen, är när Johnsdotter berättar hur en av hennes informanter reagerat på svenska fördomar om somaliska kvinnor i det inledande kapitlet. Johnsdotter konfronterar informanten med att svenskar ofta förutsätter att somaliska kvinnor, alla somaliska kvinnor, är omskurna, och att detta är en fördom som uppenbarar sig, tillsammans med andra fördomar som att somalier är fattiga, svarta och har många barn, vid ett möte mellan en svensk person

och en somalisk kvinna. Informanten blev förskräckt eftersom hon uppfattade det som att alla svenskar främst tänker på hennes, föreställt omskurna, könsorgan när de ser henne. ”Jag känner mig som ett vandrande könsorgan ”

(Johnsdotter 2002:16), sa informanten. Johnsdotter menar att den rådande allmänmediala diskursen kring somaliska kvinnors könsstympning gör att informanten har rätt; en nyanserad debatt har lett till att uppfattningen av somaliska kvinnor många gånger revideras till deras position som offer för en ”patriarkal kultur” som bland annat tvingat dem till könsstympning. Avhandlingen ”Created by God” vill sticka hål på den nyanserade föreställningen genom att ge en splittrad, bred och nyanserad bild av somaliers inställningar till omskärelse av kvinnor. Bredden fångas framförallt av studiens utsträckning över tid; den påbörjades 1995 och publicerades 2002. Sara Johnsdotter har tillsammans med sin man bedrivit sin forskning genom att bo, leva och delta i de sociala grupperingar som hon ämnat studera.

10. Bakgrund

10.1 Den sexuella svenskheten

För att kunna tränga in i en frågeställning och föreställningarna som ligger bakom, kan det många gånger vara viktigt att se såväl frågorna som föreställningarna i ljuset av sin historik. Inte för att ursäktas eller trivialisera, utan för att bredda blicken i den mån det går. Påståendet om att svensk sexuell ”frigjordhet” är kopplat till en svensk sexualupplysningstradition kan varken kritiseras eller bekräftas om det inte konfronteras med den historiska ”data” varifrån det påstås härstamma. Varifrån kommer uppfattningen om den här kopplingen mellan sexualitetspraktiker och en viss svensk, välfärdstradition? Vad innehåller den svenska sexualupplysningstraditionen och i vilken kontext uppstod den? I följande avsnitt vill jag skissa fram en medvetet begränsad bakgrund, ty historieskrivning är både subjektivt beskriven och subjektivt vald då något alltid utelämnas. Olika källor, främst Lena Lennerheds bok ”Sex i Folkhemmet”, hjälper mig att ge en bild av hur uppfattningar om den svenska sexualupplysningstraditionen medverkat till att ge sexuella välfärdsprojekt av den typ som ”Sexuell hälsa – Program för Malmö stad” är, utrymme på en kommunalpolitisk agenda år 2007. Bakgrunden visar även hur dessa uppfattningar präglar vilka kontexter som jag, och därigenom även min frågeställning och analys, förhåller sig till, eftersom jag är en del av min samtid och därför kopplad till just min historiska kontext.

10.2 Sex i folkhemmet

Under 1930-talet lade den socialdemokratiska regeringen grunden till ett socialt reformprogram som syftade till att skapa jämlikhet på en hel rad områden i det svenska samhället. Det kallades för ”folkhemmet” och hämtade sina värderingar från en statsvetenskaplig teoretiker som ansåg att ett folk av en viss nationalitet var kopplat till en viss plats; ett hem. Den dåvarande regeringen lånade delar av dessa nationalistiska teorier, och kryddade dem med socialdemokratiska ideal som gick under parollen ”jämlikhet”, och bildade grunderna för ett folkhemsideal. Det var än så länge endast ett ideal, eftersom fattigdomen fortfarande var utbredd i 1930-talets Sverige. De medel som krävdes för att bygga en välfärdsstat och därmed att uppfylla ett folkhemsideal, fanns

helt enkelt inte att tillgå. Ojämligheten var stor, 30-talet var ett årtionde som präglades av idel ideologiska motsättningar. (Lennerhed 2002:10ff)

Flera av kärnfrågorna på Folkhemsagendan inspirerades av utomståendes påtryckningar. Det var en tid av förändring, som av många kallas ”det moderna genombrottets andra fas”, folk började organisera sig kring de frågor som de tyckte var viktiga. En av dem som hade en hjärtefråga var journalisten, syndikalisten och sexualupplysaren Elise Ottesen-Jensen som bildade Riksförbundet för Sexuell Upplysning, RFSU, tillsammans med en grupp socialistiska läkare år 1933. Sexualupplysning var inget nytt, det hade länge funnits i Sverige, både i form av medicinsk upplysning om sexualitetens anatomi, men även i form av direkta sexualanvisningar där läkare eller motsvarande instruerade människor i sexualitetens konstform. (Lennerhed 2002:12ff.) RFSU:s nytillskott till den dåvarande sexualdebatten var att de organiserade sig kring frågorna och att de ställde krav på reformer och lagändringar. RFSU:s krav blev inte bara uppmärksammade, utan kom även att innefattas i det som skulle bli den nationella, socialdemokratiska välfärdsagendan. Även om RFSU:s ståndpunkter många gånger skilde sig från makthavarnas var det ett stort och nytt steg att frågorna över huvud taget diskuterades på det här sättet. Tidigare hade de på sin höjd fått utrymme i politiska debatter om moral och avhållsamhet, inte sällan med någon typ av religiös prägel. (Ibid.)

RFSU:s påverkan på svensk, (stats)politisk policy i sexualitetsfrågor är mycket stor, både förr och nu, eftersom förbundet fortfarande existerar och verkar. Därför är det aktuellt att se vad det är för sexualitetsfrågor som förbundet drivit och vad de egentligen syftade på när de talade om sexualupplysning.

Sedan det medicinvetenskapliga ämnet sexologi kom till under 1800-talet har sexualupplysningen alltid haft en medicinsk prägel. Den medicinska prägeln har förändrats under årens lopp, men generellt har sexualupplysningens upplysande karaktär kännetecknats av att någon upplyses om vissa sexuella fenomenens biologiska/medicinska orsaker och sammanhang av någon som anses sakkunnig; i de flesta fall en läkare. Kopplingar mellan sexualitet och hälsa har därför en tydlig förklaring i faktumet att sexualupplysningen ansågs och fortfarande anses tillhöra ett medicinskt kunskapsområde. (Ibid.)

Under 1900-talets första decennier handlade sexualupplysningsdebatten i stor utsträckning om abortfrågan, preventivmedelsfrågan och om steriliseringar. Det fanns en rad olika argument som förespråkade olika hållningar. Ett av dem var det eugeniska, som var för preventivmedel, steriliseringar, abort, sexualundervisning och sexuell ”hygien” i största allmänhet. Eugenik är ett annat ord för rashygien, anledningen till att sexuell ”hygien” skulle

iakttas var alltså att avkomman inte skulle bli ”bristfällig”. I Sverige fanns en stark koppling mellan en rasbiologisk forskning och sexualupplysningsdebatten under 1900-talets första decennier. (Lennerhed 2002:22ff)

I senare tid har RFSU:s sexualupplysning fått en mer social karaktär, då det talas mer om sexuella identiteter, kön och beteenden. En av de mest framstående forskarna inom den sociala sexualitetsforskningen på 1900-talet var idéhistorikern Michel Foucault (1976). Han skrev tre böcker om sexualitetens historia där han bland annat visar hur talet om sexualitet i sig konstruerat och strukturerat kunskapen om vad sexualitet är och hur detta kopplas till vilka sexuella praktiker som är tillåtna och vilka som är tabubelagda. Foucault visade även hur talet om sexualiteten, och därmed även kunskapen om sexualiteten och på så sätt sexualiteten i sig, förändrats över tid och i rum. Slutsatsen bidrog till en banbrytande förståelse för hur kunskap är kopplat till makt, då kunskapen avgör vad som är normen; det som är tillåtet och reglerat av normerande praktiker. (Lennerhed 2002:17ff)

Foucault visade även hur västerländska kulturer tenderade att ha det som kallas för Scientia Sexualis snarare än Ars Erotica, något som han påstod var mer vanligt i andra kulturer. Med detta menade han alltså att västerlandet ville upplysa och undervisa om medicinsk sexualitet med syfte att lära folk att undvika risker, medan andra kulturer ville ge kunskap om de erotiska konsterna. (Ibid.)

10.3 Sexualupplysning som välfärdsprojekt

För att ytterligare belysa hur ett program som ska främja sexuell hälsa fått utrymme i en kommunalpolitisk kontext år 2007, beskrivs nu ”Sexuell hälsa” utifrån generella teorier om vad välfärdsprojekt kan vara och hur de kan fungera.

I den offentliga sektorn talas det, som ovan nämnt, oftast om sex i medicinska termer. I ”Sexuell hälsa” medför detta att sexuell praktik; sexuellt beteende, diskuteras i termer av hur smittspridning stoppas. Jag finner detta en aning förbryllande, eftersom programmet fokuserar på ”skola, fritidsverksamhet och socialtjänst”. Trots utelämnandet av medicinskt välfärdsarbete fokuserar ändå projektet på ett medicinskt betingat problem; smittspridning. Detta kan bero på att de så kallade ”HIV-pengarna” var bekanta som möjlig finansiering redan innan projektets formuleringar tillkom. Medvetenhet om möjlig finansiering kan ha medfört att en sorts expertis, och inte en annan, tillkallades i den arbetsgrupp som sattes ihop för att formulera styrdokumentet. Genom ett politiskt beslut i Malmös kommunstyrelse är det de politiska makthavarna som är ansvariga för programmets mål och genomförande, men i

praktiken är det ”experterna” som formulerat programmets innehåll och intresseområden utifrån sin speciella kompetens.

Skeendet är precis i enlighet med det som beskrivs av författarna i antologin ”Projektet paradoxer”. Där beskrivs att det sociala problem som ett projekts mål och syften förväntas lösa oftast definieras av en ”expert”. Experten avgör vad dem som drabbats av det sociala problemet har för behov, oftast helt utan att lyssna på dem som definierats som målgrupp. Detta är ett sätt att legitimera projektets existens i finansiärer och makthavares ögon. Projektarbetare, som i det här fallet är socialarbetare och andra sorters offentligt anställda personer, måste använda ett språk som tilltalar finansiärerna för att tilldelas de resurser som projektet behöver. Språket som används skapar ofta en känsla av förestående katastrof, att projektet syftar till att stävja något akut och fruktansvärt som drabbar ”de andra”; de offer som projektarbetarna vill rädda. Finansiärerna måste förstå att pengarna är absolut nödvändiga, känslan av förestående katastrofscenari tillsammans med en ”experts” legitimerande ger projektet den legitimitet som krävs för att finansiärer ska tycka att så är fallet. (Mulinari 1996:212ff)

Projektets övriga, outtalade syften och vardagliga verksamhet kan ibland skilja sig från det som beskrivs i finansieringsansökningar och utvärderingar. Ett outtalat syfte kan till exempel vara att skaffa mer resurser åt personalen på en redan existerande arbetsplats och en utvärdering ge projektet legitimitet, oavsett diskrepans mellan uttalade och outtalade syften. (Meeuwisse 1996:47:ff) Diskrepansen kan leda till problem med ansvarstagande. Det är projektarbetarna, oftast synonymt med ”sakfrågeexperter” som framställs som upphovsmakare av projektinnehållet inför projektets klienter. Officiellt är det finansiärer och makthavare, i det här fallet politiker, som har ansvar för projektet. Men eftersom expertisen endast kan tillskrivas projektarbetarna och ”experterna”, så blir det i realiteten dem som ansvarar för projektets praktiska genomförande. Expertisen kan på så sätt fungera som en legitimerande och missledande slöja framför ansvarsutkrävande instansers ögon, då projektets outtalade och övriga syften inte tillskrivs expertisens utlåtande om den sociala situationen, utan snarare politiska eller finansiella behov. (Mulinari 1996:212ff, Meeuwisse 1996:47:ff och Magnusson 1996:225ff)

”Sexuell hälsa – program för Malmö stad” är per definition inte ett projekt, utan ett program. Ordet program klingar politiskt i mina öron, då det i politiska sammanhang oftast används i tillsammans med prefixet ”parti” i betydelsen partiprogram. Trots benämningen program har ”Sexuell hälsa” en projektledare. Projektledaren Mats Sundbeck verkade lika osäker på hur programmet i realiteten skiljer sig från ett projekt som jag är. För mig har det

tett sig som att programmet egentligen ska ha en politisk i sin huvudformulering, men att dess delprojekt ska ha mer av en expertorienterad karaktär. Som konstateras ovan är så inte fallet. När jag frågade Mats Sundbeck vem som kan hållas ansvarig för programformuleringarnas urval och sammansättning, hänvisades jag till en person som omnämns som folkhälsoexpert och som tidigare var anställd av Malmö stads stadskontor vid Vårhjälp- och Folkhälsoenheten. Som jag förstått det var personen i fråga tjänsteman och inte folkvald, vilket gör att ansvarsutkrävande varken är aktuellt eller legitimerat i dennes fall.

11. Analys

Att analysera, vad betyder det? Det finns inget ”rätt sätt” att analysera, oavsett vilken sorts material som ska analyseras. Analysen kan vara något som tolkar, som genomtränger eller operationaliserar en typ av information i förhållande till en annan. Hittills har ett problem beskrivits, frågor ställts, och ett sätt som problemet ska angripas på angivits. Nu ska problemet slutligen angripas och undersökas i dialog med allt som tidigare skrivits i den här studien. De kommer inte att finnas några direkta svar på frågeställningarna. Analysen fungerar som en skiftande illustration av tolkningar av frågeställningarnas relation till material och teori. Frågornas karaktär, min teoretiska positionering och materialets egenskaper möjliggör helt enkelt inte direkta svar. Istället undersöks texternas framställningar av de efterfrågade självklarheterna bit för bit. En kortare reflektion återger hur jag tolkar de olika framställningarna. Frågor som ställs är alltid en effekt av en kunskap som redan finns. När jag skaffat mig mer kunskap kanske jag inser att vissa frågor inte ens går att ställa i ett visst sammanhang utifrån vissa perspektiv.

Hur som helst, analysen kommer att förtälja om jag var helt ute och cyklade när jag föreställde mig kopplingar mellan sexualitet och etnicitet efter att ha tittat på Fredrik Lindströms program den där höstkvällen. Den kommer äga rum genom ett kritiskt samtal med teoretiker och genom ett kontextuellt samspel med bakgrund och tidigare forskning. Det är alltså inte frågan om en analys i form av en teorioperationalisering, inte heller om en analys som osjälvständigt beror av uppsatsens övriga delar. Analysen är istället ett slags ställningstagande; en teoretiskt, historiskt och kontextuellt underbyggd kritik.

Första textavsnittet ut på tur är delar ur ”Sexuell hälsa – Program för Malmö stads” ”förspel”; den politiska debatten i kommunstyrelsen. I det här fallet är det representanter från två olika partier som diskuterar huruvida specifika formuleringar i styrdokumentets text ska ändras eller klubbas igenom.

11.1 Preprogram

Skånepartist X:

[...] Om du går tillbaka, Socialdemokrat Z, så står det på sidan 14 under Lägesbeskrivning i tredje delstycket: ' Den 1 januari 1998 hade Malmö 251.000 invånare, av vilka 22 % är utrikes födda. Bland ungdomarna i åldern 10-17 år är 25 % födda utomlands och 19 % är födda i Sverige, men har minst en förälder som är född i utlandet. Malmö är en segregerad stad, både ekonomiskt och kulturellt. 150 olika födelseländer

finns representerade i Malmö och här möts människor med olika bakgrund när det gäller kultur, normer, värderingar och kvinnosyn, m.m. Denna verklighet gör sig främst påmind i skolan där en del flickor med muslimsk bakgrund ej tillåts av familjen att delta i sex- och samlevnads- och gymnastikundervisning. Dessutom möts vårdpersonal av föräldrars krav på inspektion av unga flickors 'jungfrulighet', dvs. att fastställa att mödomshinnan är intakt.'

Min fråga till dig är vad det är för normer vi skall lära ut i det här samhället. [...] Är det inte meningen att vi skall lära ut normer, som i skolan innebär att man följer de regler, sedvänjor och bruk som vi varit vana vid här under mycket, mycket lång tid? [...]

Miljöpartist Y: Det är inte så förvånande att Skånepartist X, som representant för det rasistiska Skånepartiet, börjar tänka i termer av att man skall förtrycka människors kulturella identitet och att man inte ens skall beskriva läget som det är. Det tänker jag inte ens vidare kommentera. [...]

Skånepartist X: [...]Anser du att könsstympning är en del av de traditionella sedvänjor vi har varit vana vid tidigare? Vad vill ditt parti göra för att se till så att dessa unga flickor kan växa upp i ett Sverige, där vi tidigare gått in för jämställdhet mellan män och kvinnor? Att hålla dessa unga individer borta från skolan, från sexualundervisningen, är väl ingenting som främjar vare sig demokrati eller respekt för alla människor, som vi i Skånepartiet går till val på och alltid gjort sedan 1979, så länge partiet existerat.

Miljöpartist Y:[...]Vad gäller könsstympning så är det olagligt. Man skriver här i programmet om sexuell hälsa att man faktiskt vill hjälpa till att upptäcka det här och framförallt förebygga det på olika sätt. Det är alltså olagligt med könsstympning och det finns väl inte en enda vuxen människa här i landet som försvarar det, såvitt jag vet, förutom då den lilla, lilla gruppen.

Du vill som vanligt få det till att det skulle vara ett generellt problem för muslimer. Merparten av muslimerna i Malmö tvingar inte sina flickor till könsstympning. Merparten av muslimerna i Malmö är sekulariserade. Det vet säkert du också, om du har läst på.

Skånepartist X: Jag vill bara citera ärendet en gång till. Du har tydligen inte läst det, så jag hoppas du lyssnar den här gången: "Denna verklighet med värderingar, kulturer och normer gör sig främst påmind i skolan, där en del flickor med muslimsk bakgrund ej tillåts av familjen att delta i sex- och samlevnads- och gymnastikundervisning":

Det sker alltså idag en form av diskriminering i skolan, som du inte vill kännas vid. Jag undrar vad du har för program för att komma till rätta med det, så att dessa elever får en fullvärdig, fullständig undervisning i svensk skola. Det är väl det som läroplanen faktiskt har att rätta sig efter? Vad vill ditt parti göra åt det förutom att svamla, Miljöpartist Y?

Skånepartist X menar att det finns "regler, sedvänjor och bruk" som pekar på särskilt svenska sexuella normer och praktiker. De framstår som självklarheter som alla borde känna till och som lärs ut till alla i den svenska skolan.

Sedvänjorna reglerar vad som får och inte får göras i förhållande till vad "vi", en grupp som Skånepartisten anser sig tillhöra, varit "vana vid här under mycket, mycket lång tid". "Viet", eller gruppen, avgränsas och blir till, eftersom den har vanor gemensamt och eftersom den befinner sig och har befunnit sig på en viss plats, "här", under mycket, mycket lång tid.

Personerna som utmålas som dem som orsakar problem tillhör inte gruppen, de förstår inte sedvänjorna, bruket eller reglerna, eftersom de inte befunnit sig på just den specifika platsen under en ”mycket, mycket lång tid”.

Skånepartisten ger en utmärkt bild av hur etnicitetsföreställningar skapas och vidmakthålls; uppfattningar om etnicitetstillhörigheter i form av nation, ras och kultur grundar på en tro på att det finns ett ”här” och ett ”där”, där ett ”vi” respektive ett ”dem” befunnit sig under ”mycket, mycket lång tid”. Platsen och folket historiseras till en gruppering som endast kan existera eftersom den avgränsas i förhållande till andra platser och andra folk som inte är ”här” eller ”vi”. Vidmakthållandet av etnicitetsföreställningar genomförs ofta genom att de olika grupperna, eller kategorierna, framställs som att de är stabila, som om de alltid funnits. Kategorierna är i realiteten varken stabila eller eviga, föränderligheten är snarare något som är en av de mest väsentliga delarna i kategorins, eller kulturens mekanism. (Brah 1997) Därför blir det extremt problematiskt när Skånepartisten talar om nationalitet och kulturer som om de vore etablerade sanningar.

I framställningen ovan konstitueras avgränsningarna genom att ”de andra” inte vet hur de ska bete sig normalt på platsen där ”vi” finns, och där ”vi” beter oss normalt i sexuellt hänseende. Beteendet i sig är det som fungerar som ett bevis på att ”de andra” inte är en del av gruppen på platsen. På så sätt görs ett samband mellan sexualiteten och etniciteten; sexualiteten fungerar som ett slags bevis på etnicitets- och kulturtillhörighet och är därför en avgränsande etnicitetsfaktor i sammanhanget. (Nagel 2003)

Det ”här” som Skånepartisten talar om är landet Sverige och staden Malmö, där han menar att en del inte passar in, eftersom de inte förstår hur ett ”normalt” beteende gällande sexuell hälsa, ska gå till. I sitt påstående om att vissa avviker pekar han på att andra inte gör det. Beteendet innefattar ett svenskt sexuellt beteende, men som inte behöver uttryckas, eftersom det anses som ”normalt”, snarare än ”svenskt”. I sin binära kategorisering missar Skånepartisten helt att det kan finnas tids-, plats och personlighetsrelaterade skiftningar inom grupperingarna som konstrueras i texten. Konstruerade självklarheter blir till förblindande ”sanningar” om könsstymningen, ”invandrarnas” och muslimernas kultur.

Miljöpartist Y kritiserar Skånepartist X:s värderande utsaga, där ”viet” anses ha rätt beteende, till skillnad från ”de andra” som anses ha fel”. Även miljöpartisten menar att människor har olika kulturella identiteter och att dessa är kopplade till vilka sexuella praktiker som finns. Han/hon tycker bara inte att dessa ska ”förtryckas” och att Skånepartist X inte beskriver läget som ”det är” i utsagan ovan. Därefter gör Miljöpartisten ett försök att ”saga som det är” om kulturella identiteter och könsstymning. Inte mycket av det som politikern

säger är något nytt under solen. Den enda skillnaden mellan Miljöpartisten och Skånepartisten är egentligen att den ene tycker att allt förknippat med ”de kulturella identiteterna” är förkastligt, medan den förstnämnde bara förkastar vissa delar. De båda politikerna är, trots allt, överens om att det finns ”andra” kulturella identiteter och att dessa kan kopplas till skillnaden mellan ett ”vi” som är ”här” och ett ”dem” som är ”där”. Båda tycker, med varierande argument och på olika sätt, att de som kommit ”hit” bör göra avkall på praktiker som är relaterat till de kulturella kategorierna, eftersom ”de andra” förväntas anpassa sig efter vad som gäller ”här”.

Varken Miljöpartist Y eller Skånepartist X talar aldrig om den ”svenska” identiteten som kulturell. Tystnaden om den ”egna” kulturen, ger ett intryck av att det bara är vissa få som har kulturella identiteter, som om benämningen vore synonym med ”minoritet”. ”De andra” görs på så sätt till bärare av avvikande kulturer, utan att den kultur som de avviker ifrån ens behöver beskrivas eller identifieras. Den framstår helt enkelt som normal och korrekt utan vidare diskussion.

Debatten rör sig från ”invandrare” i skolan i Malmö till problemet med att tala om utländska flickors sexualitet på grund av föräldrars krav på ”jungfrulighet”, och vidare till en diskussion om könsstympning. Ämnesområdenas följd och självklara samband visar att detta är ämnen som den avvikande etnicitetens genealogi innehåller i framställningen.

När Miljöpartist Y bemöter Skånepartist X:s negativa utsagor om det ”kulturella fenomenet” könsstympning, förklarar hon/han att motståndet mot ”förtryck av kulturell identitet” inte innefattar en positiv inställning mot könsstympning. Miljöpartisten och Skånepartisten är helt överens om att de, precis som Sveriges lag, anser att könsstympning är förkastligt. Miljöpartisten vill dock motarbeta uppfattningar om en korrelation mellan könsstympning och *alla* muslimer, eftersom hon/han tycker att Skånepartisten vill upprätthålla sådana föreställningar. Anledningen till att Skånepartisten har fel är, enligt Miljöpartisten, att det endast är en ”liten, liten grupp” av Malmös muslimer som ägnar sig åt könsstympning och att alla andra muslimer i Malmö ”är sekulariserade”. Miljöpartisten framställer en direkt koppling mellan att vara troende muslim, det vill säga icke-sekulariserad, och att ägna sig åt könsstympning som en del av sin ”kulturella identitet”. Eftersom Miljöpartisten yttrat att könsstympning bör motarbetas och förbjudas, torde detta innebära att han/hon menar att sekularisering bland muslimer bör förespråkas.

För illustrera mina frågeställningar bör jag försöka sammanfatta vad som kan konstateras om ett svenskt, sexuellt beteende i förhållande till avvikelser, utifrån de båda politikernas utsagor i protokollet. Vilka självklarheter är det som textframställningarna stakar

ut i den svenska sexualhälsans farvatten? Först och främst konstateras att det finns en kulturell avvikelse som är orsak till sexuell avvikelse. Benämningen ”kulturell” görs bara om det avvikande, vad som förespråkas uttalas aldrig mer än genom indirekt, genom det som avråds, i det här fallet könsstympling. En svensk, sexuell genealogi innefattar alltså inte stympling av kvinnors kön, krav på ”jungfrulighet”, men däremot korrelationer mellan sekularisering, jämlikhet och en viss öppenhet kring ”sanningar” om sexualitet, då dem som uppfattas som mer kunniga om dessa sanningar ska undervisa barn om sexualitet. Detta stämmer väl överens med de historiska iakttagelserna som vittnar om att medicinsk ”expertis” dominerat talet om sexualitet i en svensk kontext (Lennerhed, 2002). Expertisens undervisning i sexualitet är i det här fallet den korrekta, och dem som av någon anledning inte får ta del av dessa sanningar om sexualitet anses därför bli diskriminerade.

De båda politikerna talar om kulturellt relaterade sexualbeteenden som risker i förhållande till potentiella offer. ”De andra”, som har en avvikande kulturell identitet, anses till och med vara skadliga för sina ”egna”, då ”deras” unga flickor uppfattas som offer för kulturella praktiker. I vissa fall har sådana resonemang fungerat som en öppning i binära etniciteter som svenskhet i förhållande till invandrarskap. Stigmatiserandet av vissa i ”kulturen”, i Anna Bredströms (2005) exempel Fadimes Sahindals far, som i en medial framställning fick symbolisera alla kurdiska män, konstruerar en kategori inom kategorin. Genom att göra Fadime Sahindals far till ett essentiellt, etniskt hot mot Fadime, förvandlades Fadimes motstånd till ett motstånd mot hela den kurdiska kulturen. Därför tolkades hennes motstånd som ett steg närmare svenska ideal, helt i enlighet med en binär uppfattning: ”om hon inte är med dem är hon med oss”. (Bredström 2005) På samma sätt fungerar talet om skolbarnens föräldrar i protokollcitaten ovan. Föräldrarna fungerar som representanter för kultur, tradition, ursprung och folk på en annan plats. Om föräldrarna stigmatiseras och förvandlas till en hotade kategori inom kategorin, blir skolbarnen, och deras svenska rättigheter lättare att ta till sig och argumentera för.

Skånepartist X framhäver inställningen genom att påstå att unga flickors föräldrar diskriminerar sina barn när de hindrar dem från att närvara i svenska skolors sexualundervisning. Miljöpartist Y håller sig skeptisk till just den formuleringen, men skriver under på problematiken med den olagliga könsstympling som samma föräldrar, samma ”härkomst”, utsätter de unga flickorna för. Den genusuppfattning som här gör sig gällande är ytterligare en relevant faktor i sammanhanget. Den avvikande kulturens unga flickor ”ska räddas” av politikernas beslut, då hotet är av etnosexuell karaktär; den egna kulturens skadliga, och ojämlika sexualitet (Nagel, 2003).

11.2 Program

Texten som de två kommunalpolitikerna diskuterade ingår i det ovan nämnda programmet som klubbades igenom av kommunstyrelsen i mars 1999. Formuleringarna om etnicitet, sexualundervisning i skolan, könsstymning och ”jungfrulighet” blev en realitet för programmets officiella innehåll. Texten som analyseras nedan är valda avsnitt ur programmets formuleringar.

Lägesbeskrivning

[...] 2.1. Kunskap om sexualitet och kulturmöten

[...] Den 1 januari 1998 hade Malmö 251000 invånare av vilka 22 % är utrikes födda. Bland ungdomarna i åldern 10-17 år är 25 % födda utomlands och 19 % är födda i Sverige, men har minst en förälder som är född i utlandet. Malmö är en segregerad stad både ekonomiskt och kulturellt. 150 olika födelseländer finns representerade i Malmö och här möts människor med olika bakgrund när det gäller kultur, normer, värderingar och kvinnoyn mm. Denna verklighet gör sig främst påmind i skolan, där en del flickor med muslimsk bakgrund, ej tillåts av familjen, att delta i sex- och samlevnads- och gymnastikundervisning. Dessutom möts vårdpersonal av föräldrars krav på inspektion av unga flickors ”jungfrulighet”, d.v.s. att fastställa att mödomshinnan är intakt. [...]

2.4 Aborter

[...] Det totala antalet aborter i Malmö har legat relativt stabilt och kvarstår som rikets högsta abortfrekvens med 24,7 per 1.000 kvinnor. Bidragande orsaker anses vara den i Malmö höga andelen kvinnor med invandrarbakgrund. En undersökning av 1.285 abortsökande kvinnor i Malmö påvisade en stark korrelation mellan olika sociodemografiska faktorer, antalet upprepade aborter och bostadsområde.”

2.6 Könsstymning

[...] Könsstymning som sedvänja anses strida mot de mänskliga rättigheterna och omfattas i FN-konventionen om barns rättigheter. Kvinnlig könsstymning är en traditionell kulturell företeelse och förekommer globalt, men är mer vanligt förekommande i länder inom ett bälte som sträcker sig från Väst- till Östafrika. Enligt RFSU:s beräkningar från 1994 bor det i Sverige cirka 10.000 kvinnor från Somalia och Etiopien där i princip alla kvinnor stympas.”

I avsnittet *Lägesbeskrivning, 2.1 Kunskap om sexualitet och kulturmöten* eftersträvas, som framgår av titeln, bland annat, en överblick av ”kunskap om sexualitet och kulturmöten”. Framställningar av den nämnda kunskapen innefattar bland annat statistiskt framställda siffror på hur många utrikes födda som bor i Malmö, hur många av ungdomar mellan 10-17 år som är födda utomlands och som har minst en förälder som är född i utlandet. Kopplingen mellan födelseort och kulturmöten är direkt, men inte generell, eftersom det framkommer att även

upplysningar om minst en förälders födelseort är relevant för förståelsen av sexualitet och kulturmöten.

Det framkommer aldrig varför detta är viktigt att veta för att få större kunskap om sexualitet och kulturmöten. Istället anges den statistiska födelseortssituationen i Malmö stad som en orsak till att staden är ”segregerad både ekonomiskt och kulturellt”. Påståendet om Malmös segregerade status förstärks av ytterligare statistisk fakta; 150 olika födelseländer anses göra att ”människor med olika bakgrund när det gäller kultur, normer, värderingar och kvinnoyn, mm.” möts i Malmö. Varför just födelseländer kopplas till dessa olikheter förklaras aldrig, tydligt blir dock att de olika bakgrunderna har med att människor är födda på andra platser än i Malmö att göra, eftersom olikhet i fråga om kultur, normer, värderingar och kvinnoyn mm, kopplas samman med olikhet i fråga om födelseort. Olikhet i fråga om födelseort syftar i det här fallet på att födelsen har ägt rum någon annan stans än i Malmö, och på så sätt konstitueras olikheten i kontrast till en ”likhet” som är kopplad till platsen. Det är helt enkelt inte folk från Malmö som gör att Malmö är segregerat, utan dem som är födda någon annanstans. (i ett annat land)

De statistiska siffrorna syftar på att redogöra för kunskap om en ”verklighet”, som anses särskilt synlig i skolorna i Malmö. Den här ”verkligheten”, som handlar om hur människor med annan födelseort har en annan kultur, andra normer, andra värderingar och en annan kvinnoyn än dem som fötts i Malmö, anses ta sig uttryck i att ”en del flickor med muslimsk bakgrund” inte får delta i sex- och samlevnads- och gymnastikundervisning i skolan. Födelseort, kultur, norm, värderingar och ”annan kvinnoyn” likställs plötsligt med ”muslimsk bakgrund”, en faktor som försvårar elevers delaktighet i delar av skolundervisningen i Malmö. Varför just sex- och samlevnadsundervisning och gymnastikundervisning anses vara känsliga områden för ”flickor med muslimsk bakgrund” förklaras ej. Tydligt blir dock att uppfattningar om kropps- genus och sexualitetsgränser likställs med etnicitetsgränser. Kategorin ”flickor med muslimsk bakgrund” skiljer sig från kategorin ”flickor med ickemuslimsk bakgrund”, eftersom de inte kan medverka i utbildning som handlar om sexualitet och om kropp (Butler, 1993). Kropps, genus- och sexualitetsvareblivning fungerar i det här fallet som etnicitetskonstituerande faktorer. Etnicitetsframställningarna förstärks av tal om sexuell olikhet (Nagel, 2003).

Sex-, samlevnads- och gymnastikundervisningens innehåll diskuteras inte heller, bara att de avvikande ”flickorna med muslimsk bakgrund” ibland inte kan närvara. Framställningen indikerar att det aldrig är innehållet i vare sig ”sexet”, ”samlevnaden” eller ”gymnastiken” i undervisningen som kan vara problemet, utan alltid det muslimska i flickornas bakgrund.

För att understryka hur problematiska de kulturella komponenterna ”muslimsk” och ”utlandsfödd” är, avslutas avsnittet med en utläggning om att vårdpersonal möts ”av föräldrars krav på inspektion av unga flickors ”jungfrulighet”, d.v.s. att fastställa att mödomshinnan är intakt”. Vårdpersonalens roll i förhållande till föräldrarnas krav fungerar som en normreglerare. Lena Lennerhed (2004) vittnar om hur en medicinsk diskurs reglerat talet om sexualitet i en svensk kontext. Om ett queerinspirerat perspektiv anläggs på utläggningen om vårdpersonalens besvärliga ”kulturmöten”, kan deras roll i egenskap av medicinska representanter sägas reglera vad en förälder får och inte får önska gällande en dotters sexualitet. (Butler 1993) Därför ligger tyngdpunkten på vårdpersonalens bemötande av önskemålen, snarare än på önskemålets innehåll i sig.

Kopplingen mellan etnicitet och behov av abort i stycket 2.4. *Aborter*, talar om andra problem än vad framställningarna av samband mellan etnicitet och sexualundervisning gör. På vissa sätt kan problemen sägas vara helt motsatta. Här framställs en bild av ”kvinnor med invandrarbakgrund” som har sex och som blir ofrivilligt gravida. Att det finns gott om kvinnor med invandrarbakgrund i Malmö stad anses vara en bidragande faktor till att Malmö har rikets högsta abortfrekvens. I det här fallet talas det dock inte om kultur utan om ”en stark korrelation mellan olika sociodemografiska faktorer, antalet upprepade aborter och bostadsområde”. Sambandet mellan plats, etnicitet och ett sexuellt beteende som är bortom preventivmedelskontroll framställs som en självklarhet. Etnicitetstillhörigheten är i det här fallet inte ett förhinder för kunskap och utövande av sex, utan istället en faktor som gör att det sexuella beteendet är okontrollerat och oansvarigt; det leder till oönskade graviditeter. Formuleringen kan också peka på en uppfattning om att ”kvinnor med invandrarbakgrund” inte kan behålla de barn som råkar bli till av en slump. Deras etniska tillhörighet tvingar dem till abort. Detta står i kontrast till kvinnor som inte har invandrarbakgrund, som inte skulle behöva göra abort vid ofrivillig graviditet. Kvinnor som inte är invandrare är inte en intressant, eller ens nämnd grupp i avsnittet om aborter. Abortfrekvens i förhållande till svenskhet är alltså inget problem för den sexuella hälsan, vilket kan tolkas som en implicit uppfattning om att ”svenskheden” anses tillåta preventivmedel, aborter och barnafödslar obehindrat och förutsättningslöst. Slutsatsen av detta är att den etniska faktorn ”invandrarskap” framställs som en avgörande faktor för kvinnors sexuella beteende. (Nagel 2003)

Programmets framställningar av kunskap om könsstympning i avsnitt 2.6 *Könsstympning* inleds med en redogörelse för de mänskliga rättigheternas och FN-konventionen om barns rättigheters hållning i frågan. En anknytning till de mänskliga

rättigheterna kan tolkas som ett sätt att skaffa slagfärdiga argument för den egna åsikten i frågan, utan att söka motiv i en lokal kontext. FN säger att det är fel, alltså säger Malmö stads representanter att det är fel, utan att ens bemöta de omständigheter som finns i just Malmö i sin argumentation. Effekten blir att en bild av könsstympning som en homogen aktivitet framställs. Den könsstympning som FN talar om är samma könsstympning som äger rum överallt; motiv och tillvägagångssätt är detsamma oavsett om könsstympningen äger rum i Malmö eller någon annanstans. På så sätt undviker lokala kritiker av könsstympning att redogöra för sina motiv; FN:s legitimitet ersätter kravet på att programmets ansvariga ska ha en egen motivation för sin ställning i sakfrågan.

Bilden av den könsstympning som programmet vill motverka förtydligas ytterligare när det konstateras att ”kvinnlig könsstympning är en traditionell kulturell företeelse och förekommer globalt, men är mer vanligt förekommande i länder inom ett bälte som sträcker sig från Väst- till Östafrika. Enligt RFSU:s beräkningar från 1994 bor det i Sverige cirka 10.000 kvinnor från Somalia och Etiopien där i princip alla kvinnor stympas”. Med den här formuleringen befästs det generella och homogena ytterligare. Könsstympning är traditionellt, kulturellt och globalt, men dock särskilt vanligt i ett område i Afrika. I princip alla som kommer från det här området i Afrika och som befinner sig i Malmö anses vara könsstympade, eftersom de könsstympas ”där”. Sara Johnsdotter (2004) visade att könsstympning varken är homogent eller generellt bland en grupp somalier i området Rosengård i Malmö. Inställningar till kvinnlig omskärelse skiftar från person till person, och i regel är uppfattningen om att ”i princip alla” kvinnor från en viss plats i världen är könsstympade en effekt av mediala framställningar. (Johnsdotter 2004)

Argumentationen i avsnitt 2.6 *Könsstympning* är ett tydligt exempel på hur ett ”vi” hålls ihop av föreställningar om en gemensam värdering, i det här fallet mänskliga rättigheter och FN-konventionen om barns rättigheter, i förhållande till ”de”; dem som könsstympas ”i princip” alla sina kvinnor. Eftersom könsstympningen definieras som ett hot mot sexuell hälsa och framställs som en effekt av kultur, är det en del i det som uppfattas i den specifika ”kulturen” som delmålet om könsstympning i ”Sexuell hälsa – Program för Malmö stad” vill motverka. Att argumentationen läggs på en abstrakt global nivå, istället för en praktiskt förankrad lokal nivå, tyder på att det inte finns kunskap om vad könsstympning kan vara, vilka skiftningar som finns i motiven, i den lokala kontexten Malmö. Fenomens skiftningar som effekt av kontextuella förändringar är något som Uma Narayan (1997) skriver om. Hon visar att emancipatoriska krafter kan uppstå utan någon slags koppling till en ”västvärldsfärgad” värdering, så som mänskliga rättigheter eller jämställdhet. Om bilden av

könsstympning skulle nyanseras en aning skulle den inte endast handla om ”dem”, ”där borta” där i princip ”alla” är stympade som kommer ”hit” till Malmö och hotar den sexuella hälsan. Istället skulle fokus ligga på kartläggning av hur olika praktiker där könsstympning av kvinnor äger rum ser ut och hur dessa skiftar beroende på kontext. Då skulle skiftningarna förmodligen visa att bilden av att ”i princip alla” kvinnor från en viss del av Afrika är könsstympade, inte är så pass homogen som den framstår i ”Sexuell hälsa – Program för Malmö stad”.

I de citerade framställningarna framstår en klar bild av vad som konstrueras och normaliserar ett hälsosamt ”svenskt” sexuellt beteende i förhållande till avvikelser. Det avvikande, som i det här fallet framställs som olika riskfyllda sexuella beteenden med kulturella och sociodemografiska förklaringar, framställs som homogena, stabila praktiker. Då argumentationen och utpekandet av riskbeteenden skiljer sig betydligt i avsnitten 2.4 och 2.6, är det egendomligt att de båda sexualrelaterade praktikerna abort och könsstympning tillskrivs förklaringar som kopplas den homogena benämningen ”etniskt bakgrund”. De paradoxala förklaringsmodellerna påminner i mångt och mycket om dem som binder samman uppfattningar om ”ras” med uppfattningar om klass. Jag syftar på behovet av att skapa en motsats, en homogen avvikelse i förhållande till en norm, vilket gör att frågor om ”ras” kan göras till frågor om ekonomi (Balibar & Wallerstein 1997). I det här fallet tycks det som att frågor om etnicitet görs till frågor om sexuell hälsa, genom att den skiftande avvikelsen som kontrasteras mot normen ”svensk” framställs som den homogena kategorin ”invandrare”, som även benämns ”med utländsk härkomst”, ”kulturell identitet”, med mera. Det paradoxala i att vitt skilda problem anses ha samma orsak, får då en logisk förklaring. I strävandet efter att outtalat normalisera och legitimera en svensk, sexuell genealogi, måste alla avvikelser revideras till riskabla och homogena motsatser. Det ska inte vara fråga om alternativa sexuella praktiker, utan bara om att det finns en förespråkad, etniskt och könsligt kodad sexuell praktik som i sin essens anses leda till allmän sexuell hälsa.

11.3 Postprogram

Den sista av de tre analysdelarna undersöker vad som i realiteten gjorts i programmets namn. Texten som analyseras är avsnitt ur en finansieringsansökan från den kommunala verksamheten ”Fritid Malmö” för ett tolv månadersprojekt vid namn ”Sex- och samlevnadsprojekt för ungdomar med invandrabakgrund”.

”Bakgrund

Det finns i Malmö många ungdomar med utländsk härkomst. Alla får i den obligatoriska skolan någon form av sexualundervisning. Det vägledande budskapet är då anpassat till klassen/gruppen som helhet och då tiden är begränsad och det inte alltid är de som ”pratar mest” som ställer de viktigaste frågorna finns det en risk att elever vars kulturella perspektiv på sexualitet inte stämmer överens med de frågeställningar/budskap som förmedlas inte nås av den information som ges. Budskap berör vissa elever medan andra stänger av och slutar lyssna. För en del ungdomar är detta ofta den enda information de får från en vuxen förmedlare då hemmen inte kan/eller vill.”

”Målgrupp(er)

[...] Om flickorna som skall nås ingår i ”blandade” grupper d.v.s. där även en del svenska flickor ingår (minoritet) kommer de inte att skiljas ut från gruppen utan hela gruppen ingår i projektet. Det i så fall tvärtom värdefullt – de kan lära av varandra/utbyta tankar erfarenheter/känslor.[...]

Metoder

[...] Tidigare projektår har visat på skillnader mellan svenska flickor och flickor med utländsk härkomst framförallt när det gäller gränsdragning för deras sexualitet. Dessa skillnader gäller också mellan flickor med olika kulturell tillhörighet. Däremot att använda kroppen som ett sexuellt attraktionsredskap gäller de allra flesta flickor oberoende av kulturell bakgrund. Detta oavsett om man har oskuldskrav eller kan tänka sig föräktenskapliga sexuella förbindelser. För många flickor blir gränsdragningen svår. För samtidigt som de växer upp i ett samhälle som officiellt accepterar sexualitet för flickor i tonåren är det fortfarande fint att ”hålla på sig” för en flicka oavsett kulturell bakgrund. Och många av dessa flickor behöver stöd när det gäller identitetsutveckling och självkänsla. [...] Som ett komplement och vidareutveckling av den obligatoriska sexualundervisningen är detta projekt ett sätt att nå en del av de ungdomar, främst flickor, som har behov av stöd för att forma sin identitet och sexualitet i ett helhetsperspektiv. Sett ur ett jämlikhets- och integrationsperspektiv är det viktigt att insatser riktas till ungdomar med särskilda behov pga. sin kulturella bakgrund. [...]

Bakgrundsbeskrivningen av projektet följer i mångt och mycket de teorier som gjorts om hur finansieringsansökningar formuleras. Eftersom pengarna är statliga, och projektets aktörer statligt/kommunalt finansierade, hänvisar dess representanter till en brist i en verksamhet som är offentlig, och som projektet syftar till att åtgärda. Projektet är målgruppsinriktat, och det blir därför viktigt att motivera finansieringen med varför en viss grupp behöver just den här insatsen.

Inledningsvis konstateras att målgruppen för projektet ungdomar och med utländsk härkomst går i skolan och får där sexualundervisning. Av någon anledning anses inte sexualundervisningens ”vägledande budskap” vara riktat till ”ungdomar med utländsk

härkomst”, utan till klassen som helhet. Klassen som helhet anses alltså innefatta de som ”pratar mest”, inte ungdomar med utländsk härkomst.

Klassen som helhet anses få mer tid av sexualundervisningen på ”ungdomar med utländsk härkomsts” bekostnad. Detta gör att den sistnämnda kategorin, även omnämnd som ”elever vars kulturella perspektiv på sexualitet inte stämmer överens med de frågeställningar/budskap som förmedlas”, inte nås av sexualundervisningens information.

Orsaken till detta anses vara en effekt av att elever som inte berörs av vissa budskap ”stänger av och slutar lyssna”, trots att informationen som sexualundervisningen ger är ”den enda informationen de får”. Sexualundervisningen anses informera om något som elevernas med ”utländsk härkomsts” föräldrar inte vill eller är förmögna till att informera om. Framställandet av sexualundervisningen som den enda möjliga vägen till den här typen av information visar på en uppfattning om att ”föräldrarna med utländsk härkomst” inte är lika benägna att ge sina barn information om sexualitet som ”svenska” föräldrar är. Att föräldrarna låter bli att ge sina barn information om sexualitet återges som en kulturellt relaterad brist i föräldraskapet som det ovan nämnda projektet ämnar åtgärda. Därmed befästs projektets fostrande och utbildande ställning i förhållande till dessa ”ungdomar med utländsk härkomst”, vars föräldrar, och även ”kultur”, orsakat en avvikande, ointresserad inställning till sexualundervisning.

Flickorna som skall nås, det vill säga flickor med utländsk härkomst, anses dra nytta av att befinna sig i en ”blandad” grupp i projektet. Med ”blandad grupp” menas en grupp där det även ingår en minoritet av ”svenska flickor” tillsammans med ”flickorna med utländsk härkomst”. De två kategorierna framställs som skilda, eftersom de har olika tankar, erfarenheter och känslor som de kan utbyta med varandra. Trots att gruppen domineras av ”flickor med utländsk härkomst” framställs närvaron av ”svenska flickor” som ett avgörande och positivt inslag, till skillnad från en grupp där endast flickor med utländsk härkomst närvarar och där man inte har möjligheten att ”lära av varandra” på samma sätt. Flickor med utländsk härkomst, oavsett vilken härkomst som åsyftas, omnämns som en grupp med samma eller liknande erfarenheter, tankar och känslor, eftersom den fungerar som en kontrast i förhållande till ”svenska flickor”.

En avgörande skillnad mellan ”svenska” flickor, ”utländska flickor” och flickor med ”olika kulturell tillhörighet” är, enligt den erfarenhet som projektets ansvariga erhållit, ”gränsdragning för sexualitet”. Enligt textframställningarna är behovet av att förhålla sig till att dra gränser för sin sexualitet något som förenar alla flickor. Sexualitet är alltså något verkligt och homogent för alla flickor, bland annat eftersom det framstår som en självklarhet

att flickorna, i egenskap av flickor, bör förhålla sig till sexualitet på ett gränsdragande sätt. Trots att inställningen till gränsdragning av sexualitet anses variera beroende på kulturell/nationell tillhörighet, menar projektets representanter att alla flickor på ett eller annat sätt ”använder kroppen som attraktionsredskap”, oavsett om ”man har oskuldskrav eller kan tänka sig föräktenskapliga förbindelser”. I det här påståendet samverkar en rad föreställningar. Påståendet om flickors kroppar som möjliga ”attraktionsredskap” exemplifierar Butlers (1993) teorier om hur genus och sexualitet i betydelsen begär, konstitueras parallellt. I talet om genus och sexualitet får alla flickor en gemensam nämnare i att deras kroppar fungerar som symboler för sexuell attraktion, med största sannolikhet i förhållande till alla som inte är flickor, det vill säga pojkar (Butler, 1993). Det som skiljer flickorna åt är ”gränsdragning för sexualitet”, som varierar beroende på kulturell tillhörighet. Flickorna anses drabbade av samhällets motsägelsefulla budskap, som både förespråkar en öppen syn på sex samtidigt som det förmedlar att det är ”fint att hålla på sig”. Att dessa två varianter är de alternativ som anses som möjliga för tonårsflickorna som projektet riktar sig till gör sexuella praktiker, eller ”sex”, till något som framställs som oundvikligt. De måste förhålla sig till det i egenskap av flickor, oavsett hur och oavsett etnicitet. Etniciteten framställs dock något som gör skillnad för flickornas förhållning till sex och tal om sex. Etnicitet, i form av uppfattning om värderingar som är kopplade till plats och i form av uppfattningar av kultur, blir i det här fallet en avgörande parameter för hur genuskategorier och sexualitetspraktiker konstitueras.

11.4 Reflektion

Det som slår mig vid en genomgång av alla dessa texter, är att talet om kropp och praktiskt ”sex” inte finns närvarande förrän på den minst abstrakta ”erfarenhetsnivån”. Det är inte förrän i en finansieringsansökan, där en representant för Malmö fritid anger sina resursbehovsmotiv, som tal om hur alla flickor använder ”kroppen som attraktionsredskap” uppkommer. I ett program som handlar om sexuell hälsa och i dess föregående politiska diskussion är det en smula underligt att ingående diskussioner om vad sex och sexualitet faktiskt är, har utelämnats. Jag tror att det beror på att det är alldeles för antagonistiskt att föra sådana diskussioner på en högre nivå, eftersom det skulle leda till att alla deltagandes skiftande föreställningar om människor skulle bli obehagligt tydliga då. Varken experter eller politiker skulle kunna bortse från att det personliga är politiskt om ett samtal om ”kroppen som attraktionsredskap” skulle föras på ett kommunstyrelsemöte eller i en expertarbetsgrupp.

Då skulle alla plötsligt sitta på heta stolen, eftersom alla har en kropp och uppfattningar om hur den borde bete sig i ett sexuellt sammanhang.

Det visar att programmets politiska motiv och experternas utlåtanden i själva verket inte handlar särskilt mycket om sexuella praktiker. "Sexuell" i titeln "Sexuell hälsa" tycks ha reviderats till de etniskt och könsligt kodade värderingar som begreppet "hälsa" innefattar. Om motivet var att motarbeta sexuellt överförbara sjukdomar, vilket finansieringen vittnar om, har både experter, politiker och socialarbetare lyckats skjuta över målet: sexuellt överförbara sjukdomar smittar genom faktiska, praktiska sexuella beteenden. Inte som en direkt effekt av vilken "kategori" som smittbäraren anses tillhöra.

12. Sammanfattande diskussion

Studien har inledningsvis ett övergripande syftet; att visa hur sexualitet och etnicitet konstituerar varandra, eller hur ”sexualitet rasifieras” och hur ”ras sexualiseras”, med hjälp av postkoloniala och queerteoretiska verktyg. Under arbetets gång har syftet och utformningen funnit nya vägar och öppnat för andra frågor. Empirin var en viktig faktor som fick arbetet att leda åt ett visst håll; den möjliggjorde den genealogiska metoden och det mer precisa, sekundära syftet: att analysera om en önskvärd, ”svensk” sexualitet framställs som självklar i förhållande till kontrasterande avvikelser i textframställningar som kopplas till det kommunala välfärdsprojektet ”Sexuell hälsa – Program för Malmö stad”.

Hur dessa analyseras anknyter till ytterligare funderingar som uppkommit parallellt med arbetet med mina uttalade syften; jag har låtit teori såväl som analys präglats av mina tankar kring motsättningar mellan teori och praktik. Funderingarna har fått marginellt utrymme i studien och syftar främst att nyansera min kritik och min slagfärdiga teoretisering. Det är lätt att snacka, men hur lätt är det att göra något åt det jag snackar om?

För att förstå vad ”Sexuell hälsa” är och hur programmet fungerar har jag ansett mig nödgad att ta del av historieskrivning om ämnet sexualundervisning och sexuell hälsa i en svensk kontext, och även teoretisering kring vad ett projekt/program är och vilka problem det kan medföra. Detta utgör avsnittet ”bakgrund” och fungerar just som en informativ, lugnande fond att luta sig mot när den abstrakta teoridelen och den massiva analysen ska angripas.

De teoretiska utgångspunkterna dominerar avsiktligt av postkolonialt orienterade teorier. Sexualitetsteorierna representeras av Butler och Foucault, två höjdare inom sitt fält. Orsaken till att postkoloniala teorier får så pass stort utrymme i en genusvetenskaplig uppsats är att jag inte tycker att de är mindre genusvetenskapliga än, till exempel, radikalfeministiska teorier. Jag tycker inte ens att det finns en motsättning däremellan, ett påstående som min analys ämnar bevisa.

I övrigt visar min analys att det finns starka etniska inslag i det hälsosamma, sexuella beteendets genealogi i texterna som analyseras. Operationaliseringen av teorierna visar även att talet om sexualitet ofta är ett indirekt tal om etnicitet, då de normativa värderingarna i termen ”hälsa” avgör vad som uppfattas som önskvärt utifrån ”vad som är normalt” på en viss plats. I framställningar av det normala och självklara framkommer föreställningar som kodas av genus, etnicitet och sexualitet parallellt. Om flickor skiljer sig från pojkar, skiljer sig ”flickor med utländsk härkomst” från andra flickor, och flickor med ”oskuldskrav hemifrån”

skiljer sig från flickor som gör många aborter. Sexuellt beteende får olika förklaringar i olika sammanhang beroende på vilken kategori den som ”beter sig” uppfattas ha. Ingen talar om beteendet i sig, utan förblindas uppfattningar om att särskilda kategorier medför särskilda beteenden.

Trots att min uppsats inte är en utvärdering av ”Sexuell hälsa – Program för Malmö stad” kan jag inte låta bli att förbryllas över mycket alla som uttalar sig i de analyserade texterna missar vad sexuellt överförbara sjukdomar i realiteten handlar om. Det handlar om människor som i olika sociala situationer ägnar sig åt sexuella praktiker med andra människor. Människorna har i sig aldrig några essentiella anlag eller förutsättningar för vara mer eller mindre benägna att smittas eller smitta andra människor med sexuellt överförbara sjukdomar. Smitta är alltid en effekt av hur människor *beter sig*, i det här fallet om hur de *har sex*. Därför torde det kanske vara lämpligt att ett program om sexuell hälsa talar om *hur människor har sex*, snarare om hur olika beteenden är effekter av människors påstådda grupptillhörigheter.

13. Referenser

- Beronius, Mats, 1991 *Genealogi och sociologi – Nietzsche, Foucault och den sociala analysen*, Brutus Österlings Bokförlag Symposion AB, Stockholm 1991, sid. 70
- Brah, Avtar, 1996 *Cartographies of Diaspora – Contesting identities*, Routledge, London 1996, sid. 18
- Bredström, Anna, 2005, *Love in Another Country – 'Race', Gender and Sexuality in Sexual Education, Sexualities* vol. 8 nr. 4 2005, sid. 222, 531 och 524ff
- Butler, Judith, 1993 *Bodies That Matter. On the Discursive Limits Of Sex*”, New York/London 1993, sid. 121-124, 167f och 181f
- De los Reyes, Paulina, 2006, *Maktens (o)lika förklädnader : kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige : en festskrift till Wuokko Knocke*, Red. de los Reyes, Paulina, Molina, Irene och Mulinari, Diana, Atlas, Stockholm 2005.
- Don Kulick, 2005, *Queersverige*, Red. Kulick, Don, Natur och kultur, Stockholm 2005.
- Foucault, Michel, 1976, *Sexualitetens historia – Viljan att veta*, översättning: Britta Gröndahl, Daidalos, Uddevalla 2004.
- Johnsdotter, Sara, 2002, *Created by God*, Sociologiska institutionen, Lunds universitet, Lund 2002, sid. 16
- Laskar, Pia, *Ett bidrag till heterosexualitetens historia*, Modernista, Stockholm 2005, sid. 8f, 17f, 19, 22, och 346ff
- Lennerhed, Lena, 1994, *Frihet att njuta*, Norstedt, Stockholm 1994.

- Lennerhed, Lena, 2002 *Sex i folkhemmet*, Gidlunds förlag, Södertälje 2002 sid. 10ff, 17f och 22
- McClintock, Anne, 1995 *Imperial Leather*, Routledge, New York 1995, sid. 10 och 22
- Myndigheten för Skolutveckling och Brockman, Stina, 2005, *Hela livet – 50 år med sex- och samlevnadsundervisning*, Myndigheten för skolutveckling: Liber distribution, Stockholm 2005.
- Nagel, Joane, 2003, *Race, Ethnicity and Sexuality*, Oxford University Press, New York 2003, sid. 6f, 44f, 55, 91 och 255
- Narayan, Uma, 1997, *Dislocating Cultures*, Routledge, New York 1997, sid. 6ff och 138ff
- .
- Mulinari, Diana, Meeuwisse, Anna, Magnusson, Jan, Red. Sahlin, Ingrid, 1996 *Projektets Paradoxer*, Studentlitteratur, Lund 1996, sid. 47, 212 och 225.
- Sundbeck, Mats, projektledare ”Sexuell hälsa – Program för Malmö stad” vid Malmö kommuns stadskontor 2007. Muntlig delgivning i Malmö Stadshus 21 mars 2007.
- Wallerstein, Immanuel & Balibar, Etienne, *Race, Nation, Class – Ambiguous Identities*, Verso, Storbritannien 1991, sid. 163 och 268